

Vlasta Stavbar

IZJAVE V PODPORO MAJNIŠKE DEKLARACIJE

Deklaracijsko gibanje kot izraz spontanega izjavljanja Slovencev za majniško deklaracijo je bilo doslej v slovenski historiografski literaturi že veliko omenjano in ovrednoteno, saj mimo njega ni mogel noben raziskovalec tega obdobja naše zgodovine.¹ Dejstvo pa vendar ostaja, da nobeden še ni sistematično pregledal vseh deklaracijskih izjav in primerjal posamezne tekste izjav, za katere se je vedelo, da se med seboj razlikujejo. Odločila sem se, da to storim, in sicer na primeru fonda Acta declarationi faventia v Pokrajinskem arhivu v Mariboru, ne upoštevač tiste izjave, ki so v arhivu Jugoslovanskega kluba v Arhivu Slovenije.²

V Pokrajinskem arhivu v fondu Acta declarationi faventia 30. V. 1917 hranijo pet kartonov deklaracijskih izjav. 445 pol³ je izjav iz Štajerske v kartonu I. in II.; za Kranjsko 252 pol v kartonu III., v IV. kartonu pa sta dve poli z deklaracijskimi izjavami iz Koroške, 50 pol iz Goriške in 27 iz Istre. V V. kartonu so deklaracijske izjave iz Hrvaške (46 izjav), dve iz Bosne in 30 pol iz Dalmacije. V zadnjem kartonu je pod razno priložen tekst, ki govori o Podonavski uniji ali Habsburški uniji ter seznam dekani, ki so se izjavile za majniško deklaracijo, potem izjave iz begunskih taborišč, s front ter seznam železniškega osebja za deklaracijo. Zbrani so tudi primeri nekaterih krajev, kjer je državna oblast ovirala podpisno akcijo.

V mnogih polah je hkrati več izjav. Gre za izjave občinskih odborov; take zlasti prevladujejo na Kranjskem in zanje je značilno tudi, da so nekatere že vnaprej tiskani obrazci, kjer se je vpisala samo občina in datum – gre za izjave osebnih podpisnikov; v veliki večini so to podpisi žena in deklet, manj moških, saj jih je bilo veliko število pri vojakih. Potem so tu izjave raznih društev (gasilsko, katoliško, izobraževalno, bralno...), šolskih svetov, hranilnic in posojilnic, duhovščine, železniškega osebja, beguncev z Goriškega ter slovenskih fantov s front.

Izjave so v času deklaracijskega gibanja in s shodov pošiljali osebno dr. Antonu Korošču in Jugoslovanskemu klubu ali pa na uredništvo Slovenca, Slovenskega gospodarja, Slovenskega naroda in Straže.

Pri pregledu teh izjav me je zanimalo, kdo pošilja ali se izjavlja, število podpisov, ali se je za deklaracijo izjavljalo prebivalstvo, koliko je od tega moških, koliko žensk. Pozornost sem posvetila tudi datumu, da bi ugotovila, kdaj je bil višek deklaracijskega gibanja in do kdaj je izjavljanje in pobiranje podpisov potekalo. Žal nekatere izjave niso datirane. (Glej tabelo!) S posebnim zanimanjem sem pregledovala vsebino izjav, saj iz tega lahko razberemo občutke množic, ki so podpisovale izjave. Za veliko večino izjav lahko trdim, da je poleg osnovne izjave in podpore majniški deklaraciji ter politiki Jugoslovanskega kluba še posebej poudarjena ideja o ohranitvi monarhije, pripadnosti Avstriji in zvestobi cesarju Karlu. Za primer bom navedla nekatere izjave:

Slovenski fantje in možje 18. stotnije v Mariboru so se 1. 3. 1918 z 29 podpisi izrekli za majniško deklaracijo takole: »In ker hočemo biti samostojni, za to moramo biti! Dobiti moramo svoje lastno državno telo – svobodno Jugoslavijo v okviru avstro-ogrskje monarhije, kateri naj se priklopijo vse one pokrajine, koder prebivajo Slovenci, Hrvati in Srbi. Živel naš Presvitli cesar Karl I., naš jugoslovanski cesar. Živela avstro-habsburška Jugoslavija.«⁴

¹ Janko Pleterški, Prva odločitev Slovencev za Jugoslavijo, Ljubljana 1971; Momčilo Zečević, Slovenska ljudska stranka i jugoslovensko ujedinjenje, Beograd 1973; Lojze Ude, Slovenci in jugoslovenska skupnost, Maribor, 1972.

² Te izjave je pregledoval Fran Kovačič in o tem napisal razpravo: Odmevi majske deklaracije na Štajerskem v Času 1926/27, str. 267–282. V svoji razpravi je objavil podatke o številu občin, ki so se izjavile za deklaracijo po političnih okrajih, navaja tudi število podpisov in citira nekaj izjav, vendar ne popolno.

³ Pola lahko predstavlja samo eno izjavo, lahko pa je na eni poli hkrati več izjav (na primer občinski odbor, prebivalstvo, društvo) enega kraja ali pa več manjših vasi združeno na eni poli.

⁴ Pokrajinski arhiv Maribor, Acta declarationi faventia, karton II, št. 442. (Odslej PAM, ADF, kart., št.)

Slovenske žene iz Selnice so poleg izjave za Jugoslavijo zapisale tudi: » . . . ki nam naj pod žezlom Habsburžanov donese jasnejših dni . . . ter želimo uspeha pod geslom: vse za vero, dom, cesarja!«⁵

Odborniki iz Gornje Ložnice pri Slovenski Bistrici so 2. 2. 1918 izjavili zvestobo habsburški monarhiji: na ta način: »Svojo državniško zmernost in staro zvestobo pa kažejo Jugoslovani s tem, da hočejo v svoji državi živeti le pod žezlom preslavnih Habsburžanov.«⁶

Mnogi so v jugoslovanski državi pod habsburškim žezlom videli obstoj in napredek slovenskega naroda! Občinski odbor Buče v okrajnem glavarstvu Brežice 9. junija 1918: »zahteva ustanovitev lastne jugoslovanske države, proste vsakega narodnega gospostva tujcev pod žezlom habsburško-lorenške dinastije, da nam bo zasiguran verski in narodni obstoj in gospodarski napredek.«⁷ To ni edina izjava tako poznega datuma in še s posebej poudarjeno jugoslovansko državo v okviru Habsburžanov. Vidimo, da so deklaracijske izjave še v pozni pomladi 1918 omenjale habsburško klavzulo, kar pa je v literaturi zanikano.⁸

Ljudje so izkoristili priložnost in so ob izjavljanju za deklaracijo tudi potožili o svojih težavah in bremenih v gospodarstvu in političnem življenju. Odbor občine Blanca (okrajno glavarstvo Brežice) ob izjavljanju za deklaracijo 2. 1. 1918 protestira proti vinskemu davku in revkiziciji.⁹

Mnogi so videli v novi jugoslovanski državi pod habsburškim okriljem rešitev slovenskega naroda v gospodarskem in družbenem smislu. Takih izjav je kar precej. Kot primer navajam izjavo žena in mož občine Bohova v župniji Hoče: » . . . zahtevajo, da se prejkoslej združijo vsi Jugoslovani v samostojno jugoslovansko državo v smislu deklaracije Jugoslovanskega kluba z dne 30. V. 1917 pod žezlom slavne habsburške vladarske hiše, ker vidi edino v tem rešitev slovenskega naroda.«¹⁰

V večini izjav hvaležno pozdravljajo prizadevanja papeža Benedikta XV. in cesarja Karla za čimprejšnjo sklenitev miru za vse narode. Občinski odbor Črnega vrha 16. 12. 1917 poleg vzklikov: »Živi jugoslovanska država pod žezlom preslavne habsburško-lorenške vladarske hiše«, pravi tudi » . . . resnično in hvaležno pozdravljamo Nj. Svetost sv. Očeta papeža Benedikta XV. in Nj. veličastvo ljubljene cesarja Karla I. za skorajšnji mir.«¹¹

Navedla sem nekaj primerov izjav, ki pa niso osamljeni. To bo razvidno iz nadaljnje podrobne analize po historičnih deželah.

Priložene so tudi tabele, ki so narejene po sodnih okrajih, ker to še najbolj ustreza mejam današnjih občin.

I. ŠTAJERSKA

Za spodnjo Štajersko je v Pokrajinskem arhivu v dveh kartonih 445 pol. Od približno 380 občin slovenske Štajerske je poslalo izjavo za majniško deklaracijo in s tem zaupnico Jugoslovanskemu klubu več kot 270 občinskih odborov¹² iz 23 sodnih okrajev. Hkrati so dodane izjave društev (Katoliško slovensko izobraževalno društvo, Bralno društvo, Katoliško kmetijsko bralno društvo, Prostovoljno gasilsko društvo) v nekaterih krajih, razne izjave družb in zvez (na primer izjava deklet Marijine družbe iz Ločice pri Polzeli, članov mladeniške družbe iz Sv. Trojice v Slovenskih goricah), izjave nekaterih posojilnic in hranilnic ter njihovih podružnic, izjave krajevnih šolskih svetov, podpisi učiteljev in duhovnikov.

V drugo skupino bi lahko uvrstila izjave s podpisi prebivalstva, v večini gre za podpise žensk in deklet. Pri tem je potrebno omeniti, da so poleg podpisov prebivalcev Štajerske tudi podpisi in izjave primorskih beguncev. Izjavo in 205 podpisov so dali primorski begunci na Ptuj 15. 2. 1918, 17 podpisov goriških beguncev s Ptujске gore, 27 iz Hoč, 52 iz Ljutomera in nekaj 100 iz kolonije goriških beguncev v Mozirju, 27 iz Polzele in 43 iz Dobove. Skupaj okrog 500 podpisov goriških beguncev na Štajerskem.

⁵ PAM, ADF, kart. I. št. 107/2.

⁶ PAM, ADF, kart. I, št. 192.

⁷ PAM, ADF, kart. I, št. 33.

⁸ Janko Pleterski, Prva odločitev Slovencev za Jugoslavijo, Lj. 1971, str. 176.

⁹ PAM, ADF, kart. I, št. 21.

¹⁰ PAM, ADF, kart. I, št. 23.

¹¹ PAM, ADF, kart. III, št. 475.

¹² Ude navaja podatek 215 občin. (Lojze Ude, Slovenci in jugoslovanska skupnost, str. 102)

Izjavam iz slovenske Štajerske pa so priložene še: izjava Slovencev iz Diemlacha pri Brucku na Muri 19. 3. 1918, izjava 170 slovenskih in hrvaških rudarjev iz Fohnsdorfa pri Judenburgu, ki jo je objavil Slovenski gospodar¹³ in ki se z navdušenjem pridružuje majniški deklaraciji: »Vsi kot en mož smo za ujedinenje Slovencev, Hrvatov in Srbov v samostojno državo pod habsburškim žezlom ter izrekamo jugoslovanskim poslancem popolno zaupanje, in zaključuje z vzklikom: »Živela Jugoslavija, Živijo naš cesar Karel«,¹⁴ izjava s 75 podpisov slovenskih služkinj v Gradcu ter podpisi Slovencev iz Galicije in z drugih bojnih polj.

Časovno lahko sledimo izjavam od novembra 1917, ko so se na Štajerskem pojavile prve, pa vse do pozne pomladi 1918. Še avgusta 1918 se je občinski odbor s prebivalstvom Sladke gore pri Šmarju (25. 8. 1918) izjavil za deklaracijo, prav tako občinski urad Žabjek (1. 8. 1918).

Višek deklaracijskega gibanja se pričinja v decembru 1917 ter v prvih dveh mesecih naslednjega leta. Precej je tudi nedatiranih izjav.

Ena izmed oblik podpore majniški deklaraciji in politiki Jugoslovanskega odbora so bili tudi shodi, tabori, zborovanja, ki so jih organizirali v nekaterih krajih in na katerih se je zbralo veliko ljudi. Na teh zborih so govorili poslanci in pomembni slovenski politiki in ljudem predstavljali politiko in načrte Jugoslovanskega kluba in delo poslancev. Ljudje pa so izražali svoje navdušenje in sprejemali resolucijo za podporo deklaraciji. Mnogi shodi so bili prepovedani ali pa moteni s strani nemčurjev.

Na Štajerskem so zbrali 75.313 podpisov za majniško deklaracijo. Prišteti pa je potrebno še 294 podpisov Štajercev, ki so zaradi različnih opravil v času deklaracijskega gibanja bivali v tujini in sem jih označila že prej.

Kot sem že poudarila, ima velik del izjav občinskih odborov, v večji meri pa izjave in podpisi prebivalcev in raznih društev in družb, poleg osnovnega pridruževanja k majniški deklaraciji, ki že sama v svoji vsebini nosi habsburško klavzulo, še posebej poudarjen avstrijski okvir in si bodočo državo in gospodarski razvoj slovenskega naroda predstavlja edino pod vladno »slavnih Habsburžanov«, kot jih imenujejo. Citiram nekaj odlomkov: župnija Sv. Barbara (danes Cirkulane) je nabrala 128 podpisov za podporo majniški deklaraciji, vendar brez datuma; »Izjavimo se za svobodno avstrijsko, Jugoslovansko državo pod habsburškim vladarjem«. Pridružujemo se želji sv. Očeta Benedikta XV. in našemu cesarju Karlu I., da bi sklenil mir, za vse avstrijske narode pravičen. Mir na podlagi samoodločbe vseh avstrijskih narodov. Spodaj podpisani že sedaj glasujemo in podpisujemo za našo Jugoslavijo. Moči ne dovolimo, da bi nas pri mirovnih pogodbah naša vlada prodala tuji državi, ki steza po naši zemlji roke. Mi nočemo priti pod Srbskega kralja ali pod Italijanskega, ne pod Nemčijo in ne pod Ogre. Mi smo bili, smo in ostanemo Avstrijski Jugoslavlani in pod Avstrijskim vladarjem hočemo ostati.«¹⁵

Mnogi so izrazili veliko navdušenje: podpisane Slovenke petrovške občine s 385 podpisi: »Živela ljubljena habsburška dinastija in pod njenim slavnim žezlom srečna Jugoslavija!«,¹⁶ možje in fantje iz Nove Štife pri Gornjem Gradu 27. 1. 1918: »Naprej zastave Slave! Živela svobodna Jugoslavija na veke pod habsburško dinastijo«,¹⁷ občina Pameče 9. 12. 1917 »Pod žezlom slavnih Habsburžanov naj se razvija in procvita jugoslovanska država, to je geslo nas vseh.«¹⁸

Mnoge izjave še posebej poudarjajo vdanost in zvestobo Avstriji ter cesarju Karlu I.: žene in dekleta iz Sv. Martina na Pohorju se s 124 podpisi izjavljajo za novo Jugoslavijo in hkrati poudarjajo svojo zvestobo Avstriji: »Kot patriotične Avstrijanke ter zveste in vdane hčerke katoliške cerkve«. ¹⁹ Župnija Studenice pri Poljčanah se 15. 1. 1918 pridružuje deklaraciji in hkrati izraža vdanost in zvestobo Avstriji in upanje na čimprejšnji mir: »Z najglobljo vdanostjo in otroškimi zaupanjem zremo k visokemu pravičnemu prestolu Njih Velič. presvitlega

¹³ PAM, ADF, kart. I, št. 75.

¹⁴ Slovenski gospodar 52, 1918, 17, 25. 4., str. 4.

¹⁵ PAM, ADF, kart. I, št. 10/2.

¹⁶ PAM, ADF, kart. II, št. 249.

¹⁷ PAM, ADF, kart. II, št. 232.

¹⁸ PAM, ADF, kart. II, št. 243/1.

¹⁹ PAM, ADF, kart. I, št. 210.

deželnega Očeta in ljubljenelega vladarja cesarja Karola I., ki je prvi med vladarji dvignil zastavo miru . . . Slovenec je bil vsikdar zvest avstrijski vojak in oratar.«²⁰

Odbor občine Dramlje izreka svojo vdanost in zvestobo Avstriji in cesarju Karlu 26. 12. 1917: »1. Zastop občine Dramlje izreka svojo najglobljo vdanost in neomajno zvestobo svojemu s tolikimi zmagami ovenčanemu cesarju Karlu I. . . . 2. Kar najostreje protestira proti vsakemu denunciranju, proti vsakemu sumničnemu Slovencev ter kliče vsem svojim klevetničkom: Hrast se omaje in hrib, zvestoba Slovenca – nikdar!«²¹ Žene in dekleta iz Dobrne so se 22. 1. 1918 s 520 podpisi izrekle za deklaracijo in svojega vladarja si predstavljajo le iz habsburške rodbine: »Pod Habsburžani hočemo večno živeti.«²²

Številne so izjave, ki slavijo cesarja Karla I. kot dobrega in ljubljenelega cesarja, z željo, da hočejo le pod njegovo vladavino živeti: možje in fantje iz Brezja in Dogoš z 80 podpisi: »Blago in kri so vsikdar pripravljene darovati za svojega ljubljenelega cesarja Karola.«²³ Občina Slome se je 18. 1. 1918 izjavila za deklaracijo in obrazložila takole: »S tem hvaležno pozdravljamo sv. Očeta Benedikta njih prošnjo za mir med narodi in se kot vsikdar zvest narod slovenski odločno potegujemo za svojega vladarja svitlega cesarja Karola, da hočemo pod njegovim žezlom kot samostojen narod jugoslovanski zvesti ostati hiši Habsburžanov.«²⁴ 197 prebivalcev Turskega vrha pa je iz navdušenja nad deklaracijo in novo državo spesnilo pesem:

»Jugoslavija prihaja
Zdaj pred te naš svitli car!
Roko in srce podaja
S prošnjo srčno tebi v dar.«²⁵

Odločna je tudi izjava žena in deklet iz mejne občine Št. Ilj v Sl. goricah. Tukaj se je že desetletja bil zagrizen vsestranski boj za občinsko zastopstvo, jezikovno pripadnost pri ljudskih štetjih, gospodarsko, saj so Nemci z nakupovanjem zemlje hoteli to občino osvojiti; potekal je tudi kulturni boj za šolo. Slovenske žene in dekleta »stražnice naše obmejne zemlje«, kot se imenujejo v izjavi, so videle v novi državi lepšo bodočnost: »ki nam pod žezlom Habsburžanov donese jasnejših dni. Svobodno, spoštovano in edino hočemo domovino zlasti me, ki trpimo že 4 leta pod krutim nasilstvom, me, ki ne poznamo vojske le zadnja 4 leta, temveč ves čas svojega zavedanja. Naj ne bodo razvaline naših domov, naša prodana polja in gorice žalostni pomniki potomcev. Nikdar! Iz sleherne duše, orošene z našim znojem in našimi solzami, vstani nova moč, nova vera, novo upanje, iz teh treh pa nova, preizkušena in postoterjena ljubezen, ki naj bo zvesta stražnica Jugoslavije.«²⁶

Ude navaja to izjavo brez prvega stavka.²⁷ Ude citira tudi izjavo iz Ruš (navaja vir PAM, ADF, kart. II, št. 317/II)²⁸ ene najzavednejših in bojevitih slovenskih občin Dravske doline, ki so jo Nemci zaradi tega in zleta sokolske župe na dan sarajevskega atentata imenovali »Mali Beograd«. Te izjave ob mojem pregledovanju fonda Acta declarationi faventia v Pokrajinskem arhivu Maribor ni bilo.

Označila sem bistvene značilnosti in posebnosti deklaracijskih izjav iz Štajerske. V nadaljevanju podrobneje predstavljam in analiziram izjave po sodnih okrajih. Pri analizi me zanimajo naslednji kriteriji: število izjav občinskih odborov za deklaracijo, deklaracijsko gibanje in podpisovanje ter število podpisov, vsebina izjave, posebnosti, deklaracijski shodi oziroma tabori, datum.

²⁰ PAM, ADF, kart. II, št. 350/I.

²¹ PAM, ADF, kart. I, št. 65/1.

²² PAM, ADF, kart. I, št. 58.

²³ PAM, ADF, kart. I, št. 61/2.

²⁴ PAM, ADF, kart. II, št. 331.

²⁵ PAM, ADF, kart. II, št. 391.

²⁶ PAM, ADF, kart. I, št. 107/1.

²⁷ Lojze Ude, Slovenci in jugoslovanska skupnost, str. 101.

²⁸ Lojze Ude, Slovenci in jugoslovanska skupnost, str. 101–102.

Pregled po sodnih in političnih okrajih Štajerske

Politični okraj Celje*

Sodni okraj	Kraj	Kdo pošilja	Število podpisov			Datum	
			ženske	moški	skupaj		
CELJE	Škofja vas	občinski zastop žene in dekleta	1269		1269	14. 3. 1918	
	Dobova	ženstvo goriške begunke	377 43		377 43	14. 3. 1918	A A
	Gaberje	podpisani	35	37	72	20. 1. 1918	
	Okolica Celja	odborniki				10. 2. 1918	
		ženske	209		209	10. 2. 1918	
	Dobrava	žene	126		126	10. 2. 1918	
	Gr. Hajdina	žene	70		70	10. 2. 1918	
	Lokrovec	žene	73		73	10. 2. 1918	
	Medlog, Lopata	žene	164		164	10. 2. 1918	
	Celje-Ostrožno	podpisani	1	1	2	5. 4. 1918	
	Dobrna	žene in dekleta	520		520	22. 1. - 1918	A
	Loka	podpisani			579		
	Velika Pirešica	občinski urad				15. 2. 1918	
		občinski odbor				24. 3. 1918	
	Gotovlje	prebivalstvo			379	14. 1. 1918	
	Vojnik	podpisani	175	85	260		
	Kalobje	odborniki				20. 1. 1918	
		župnik				2. 2. 1918	
	Nova cerkev	občinski urad				2. 3. 1918	A
	Petrovče	občinski odbor				11. 1. 1918	
		Slovenke	385		385	11. 1. 1918	A
	Sv. Jur ob j. železnici	občinski odbor				25. 12. 1917	A
		Hranilnica				17. 3. 1918	
	Sv. Pavel pri Preboldu	žene in dekleta	1118		1118	24. 12. 1917	
		županstvo					
		žene in dekleta	575		575	24. 12. 1917	
		Dekliška zveza					
	zbor cerk. pevč				17. 2. 1918		
	Katol. izob. druš.				20. 1. 1918		
	krajni šol. svet				8. 2. 1918		
Sv. Lovrenc	odbor občine				10. 12. 1917	A	
Žalec	občinski zastop				10. 12. 1917		
	žene in dekleta	444		444	10. 12. 1917		
Grize	županstvo				2. 2. 1918		
	občani			105			
	žene in dekleta	109		109			
vas Grize	podpisani	32	65	97			
Lahnokovca	žene in dekleta	183		183			
Pongraška okolica	žene in dekleta	104		104			
Zavodno	žene in dekleta	205		205			
Frankolovo	odbor občine				9. 12. 1917	A	
	Posojilnica				3. 3. 1918	A	
Svetina	občina				17. 3. 1918		
Dramlje	odbor občine				26. 12. 1917	A	
	žene	289		289			
Razbor	podpisani	105	46	151			
Teharje	žene	834		834			
Višnja vas	občinski zastop				24. 12. 1917		
Celje	sl. dijaki			68			
	duhovniki			20	2. 2. 1918		
	dekleta	93		93	14. 4. 1918		
Sv. Jakob	žene in dekleta	766		766		A	
Sv. Martin v Rož. d.	okrajni zastop				10. 12. 1917		
VRANSKO	občina				19. 12. 1917		
Braslovče	občinski odbor				23. 12. 1917		
Gomilsko	duhovščina				22. 11. 1917		
	žene in dekleta	481		481			
Polzela	občinski odbor				14. 1. 1918		

* (A na koncu podatkov v tabelah, za datumom, pomeni, da je v izjavi posebej poudarjena pripadnost Avstriji)

Sodni okraj	Kraj	Kdo pošilja	Število podpisov			Datum	
			ženske	moški	skupaj		
GORNJI GRAD	Rova vas, Breg Podvin	žene in dekleta	485		485	24. 1. 1918	
		žene in dekleta	147		147	15. 1. 1918	
		žene in dekleta	71		71	15. 1. 1918	
		žene in dekleta	44		44	15. 1. 1918	
	Založe Ločica	žene in dekleta	54	27	81		
		žene in dekleta	49		49	15. 1. 1918	
	Marija Reka Prekopa Sv. Jurij ob Taboru	žene in dekleta	53		53	15. 1. 1918	
		odbor Hranilnice				10. 3. 1918	
		dekleta Marijine dr.	89		89	13. 1. 1918	
		županstvo				12. 2. 1918	
	Grajaska vas	občinski odbor				7. 4. 1918	
		žene in dekleta	673		673	2. 12. 1917	A
		zborovalci na shodu katol. d.				25. 12. 1917	A
	Kokarje	občinski odbor				23. 12. 1917	A
		podpisane	452		452	26. 12. 1917	
	Ljubno	županstvo				26. 12. 1917	
		žene in dekleta	475		475	27. 12. 1917	
	Planina Luče	žene in dekleta	164		164	21. 1. 1918	
		občinski odbor				21. 1. 1918	A
	Nova Štifta	županstvo				19. 11. 1917	
možje in fantje			148	148	7. 12. 1917		
Gornji Grad	žene in dekleta	338		338	27. 1. 1918	A	
	občinski odbor				23. 1. 1918	A	
Mozirje	duhovščina				1. 12. 1917		
	županstvo				3. 12. 1917		
Mozirje-Okolica	žene in dekleta				21. 12. 1917		
	žene in dekleta				25. 1. 1918		
	goriški begunci				10. 1. 1918		
Loke, Šmihel, Ljubija	žene + begunke					A	
	županstvo	334		334		A	
Rečica	žene in dekleta	705		705	2. 2. 1918		
	žene in dekleta				31. 1. 1918		
Solčava	krajev. šol. svet				29. 1. 1918	A	
	Prost. pož. obram.				13. 12. 1917		
Bočna Delce	občinski odbor	153		153	20. 1. 1918		
	žene in dekleta				28. 1. 1918		
Sv. Fr. Ksaverij na Stražah	županstvo	51		51		A	
	dekleta in žene						
Radmirje	Kat. bralno druš.	258		258	21. 1. 1918		
	žene in dekleta		117	117	21. 1. 1918		
ŠMARJE PRIJELŠAH	fantje in možje				312		
	podpisani						
	Nezbiše	občinski zastop				9. 12. 1918	
		občinski odbor				6. 1. 1918	
	Ponikva	župljani				31. 1. 1918	A
		G. Ponikva				10. 12. 1918	
	Roginska gorca	občinski zastop				11. 3. 1918	
		žene in dekleta	277		277	10. 2. 1918	
	Zibika	občinski zastop				20. 1. 1918	
		Sv. Ema				21. 1. 1918	
Sv. Vid pri Grobel.	občinski odbor				27. 11. 1917		
	duhovniki				21. 1. 1918		
Šmarje p. Jelšah	občina				2. 2. 1918		
	krajni šolski svet				4. 1. 1918		
Šmarje Okolica	okrajni zastop				9. 12. 1917		
	občinski zastop						
Sv. Peter na Medvedovem selu	občina				25. 11. 1917		
	krajni šol. svet				7. 4. 1918	A	
Hranil. in posoj.					7. 4. 1918	A	

Sodni okraj	Kraj	Kdo pošilja	Število podpisov			Datum	
			ženske	moški	skupaj		
LAŠKO	Sv. Štefan	dekleta in žene	325		325	7. 4. 1918	A
		odbor kmet. podr.				7. 4. 1918	A
		Katol. sl. iz. druš.				7. 4. 1918	A
		K. škof. žup. urad				8. 2. 1918	
	Slivnica Sv. Jernej Sladka gora	občinski odbor	100		100	23. 1. 1918	
		žene in dekleta				8. 12. 1917	
		občinski odbor				25. 8. 1918	A
		občinski odbor				25. 8. 1918	
	Dol Dol + Hrastnik Dol	žene in dekleta	147		147	25. 8. 1918	
		možje	140	160	160	25. 8. 1918	
		duhov., učitelj.		2	142	23. 1. 1918	
		občinski odbor	890		890	6. 1. 1918	
	Turje Hrastnik Jurklošter	ženske				29. 3. 1918	A
		učiteljski zbor				4. 2. 1918	
		Hranil. in posoj.			11	6. 2. 1918	
		Sl. kat. izob. druš.				15. 2. 1918	
	Loka pri Zid. mostu Zidani most Marija Gradec	krajni šol. svet				14. 4. 1918	
Narod. čitalnica					14. 4. 1918		
občani					14. 1. 1918		
občinski odbor			54	54	24. 1. 1918	A	
Lakomno, Tevče, Stopce, Kozje, Bukovje Sv. Krištof	železničarji				4. 2. 1918		
	občinski odbor	356	260	616	4. 2. 1918		
	krajni šol. svet				28. 2. 1918	A	
	dekleta in žene	50		50	5. 5. 1918	A	
S. Jedert nad Laškim Sv. Lenart nad L. Sv. Rupert nad L. Trbovlje	podpisani				6. 2. 1918		
	čitalnica			1103	15. 5. 1918		
	odbor občine				15. 5. 1918		
	odbor občine				1. 11. 1917		
Laško	rudarji		2283	2283	15. 2. 1918	A	
	železničarji		52	52	5. 1. 1918		
	posestniki			27			
	podpisani	116	85	201			
Sv. Miklavž nad L. G. Ponikva Sv. Marjeta pri Rimskih toplicah	Bral. druš. Orel						
	Jug. strok. zveza						
	Dekliška zveza				23. 12. 1917		
	vsa katol. druš.	120		120	6. 1. 1918		
Sv. Miklavž nad L. G. Ponikva Sv. Marjeta pri Rimskih toplicah	dekliška org.				27. 12. 1917		
	duhovščina			68			
	goriški begunci	414		414	27. 1. 1918		
	žene in dekleta		270	270	29. 1. 1918		
Sv. Miklavž nad L. G. Ponikva Sv. Marjeta pri Rimskih toplicah	možje in fantje	164	79	243	27. 2. 1918	A	
	podpisani				27. 1. 1918	A	
		krajni šol. svet					

V sodnem okraju Celje je izjavo za deklaracijo poslalo 16 občinskih odborov. Potem so tu izjave prebivalstva, v večini podpisi žensk, izjave Hranilnice iz Sv. Jurija (danes Šentjur pri Celju) ob južni železnici, Katoliškega izobraževalnega društva iz Sv. Pavla pri Preboldu (zdaj Prebold) ter krajevnega šolskega sveta iz tega kraja. Izjavo in podporo deklaraciji je dala poleg občinskega odbora tudi Posojilnica na Frankolovem. Člani načelstva posojilnice so ostro izjavili 3. 3. 1918: »najodločnejše ugovarjamo proti neizmerni in neznosni nadutosti Nemcev, ki odrekajo vsem narodom, razen sebe, pravico do svobode in življenja. . .«²⁹

Celjski slovenski dijaki so dali izjavo z 68 podpisi: »Celjski slovenski dijaki se pridružujemo jugoslovanski deklaraciji z dne 30. V. 1917 v njenem polnem obsegu. Prisegamo ji zvestobo do smrti. Navdušeno pozdravljamo jugoslovanski pokret, vse, kar je proti njemu, pa preklinjamo. Jugoslavija je naše življenje, izven nje je tema in smrt. Kličemo ji ob tej slovesni priliki naš viharni »Živijo«, naši veliki nepremagljivi Jugoslaviji! – Slava velezaslužnemu voditelju naše velike ideje

²⁹ PAM, ADF, kart. I, št. 80/2.

dr. Korošču in vsem poslancem JK! Vemo, da ne bodo ugasnili v njih srcih zlati cilji, vemo, da bo sledila zarji prava luč svobode. Odobravamo odločen nastop knezoškofa dr. Jegliča. Našim češkim sobojevnikom bratski Na zdar! – Preklinjamo dr. Šušteršiča in njegove privržence, izdajce, kojih delo je smrt, kojih pristaš pomeni duševni samomor. – Z največjim poudarkom zahtevamo mir s samoodločbo narodov, ki naj nam prinese prostost in ki naj napravi konec brezsmiselni, živinski moritvi. – Jugoslaviji pa kličemo še enkrat: Mi smo tvoji otroci, zvesti in srečni, mi smo tvoja bodočnost, zavedamo se naše dolžnosti, o majka naša Jugoslavija!³⁰ To je primer izjave, kjer se sicer izjavljajo za deklaracijo Jugoslovanskega kluba, in s tem za Jugoslavijo pod habsburškim okvirjem, vendar tega posebej ne poudarjajo, poudarjajo le svobodno Jugoslavijo. Takih izjav je le nekaj v celotnem fondu, ki ga hrani mariborski arhiv. Ude tudi citira to izjavo in jo označuje kot zelo zanimiv dokument.³¹

Iz celjskega okraja je poleg izjave slovenskega ženstva iz Dobove s 377 podpisi priložena tudi izjava 43 goriških begunc, živečih v tem kraju: »... Zveste habsburški cesarski hiši in polne hrepenenja po narodni svobodi zahtevamo ujedinjenje...«³²

V sodnem okraju Celje je bilo zbranih 9669 podpisov, od tega kar 8304 ženskih. Prva izjava je bila tod napisana 9. 12. 1917, in sicer izjava občinskega odbora Frankolovo. Deklaracijsko gibanje in z njim podpisovanje je potekalo še v aprilu 1918. Celjski sodni okraj so zajeli tudi deklaracijski shodi. V Celju je občni zbor slovenske Kmetijske zveze v februarju prerastel v pravi deklaracijski shod, ki pa je bil prepovedan. Slovenski gospodar je poročal, kako je hotelo ljudstvo zborovati, celjski Nemci pa so to hoteli preprečiti. Poslanec Pišek, ki je nameraval na zboru govoriti, je dejal: »Ljudstvo slovensko! Prišel bo kmalu čas, ko nam nihče v slovenskem Celju ne bo prepovedal shodov!« Zborovalci so peli »Hej Slovani«. Časopis pa svoje poročilo končuje z besedami: »celjski Nemci in nemškutarji niso dosegli svojega namena.«³³

17. 3. 1918 je bil še en shod, in sicer v Žalcu. Navzočih je bilo 7000 ljudi, po poročilu Slovenskega gospodarja. Govorila sta Anton Korošec in poslanec Ravnihar, navzoča pa sta bila tudi zastopnika hrvaškega in srbskega naroda Ivan Peršič in Srđan Budisavljević. Govorili so o krivicah slovenskega in sploh jugoslovanskega naroda. Korošec pa je predstavil načrt nove lepše jugoslovanske bodočnosti. Časopis poroča, da se je povsod slišal en sam klic: »Mi hočemo proč od tujcev, mi hočemo biti svobodni v veliki habsburški Jugoslaviji.«³⁴

V sodnem okraju Vrnsko je 8 občinskih odborov podpisalo deklaracijo. Skupaj je bilo zbranih 2173 podpisov, od tega le 27 moških.

Žene in dekleta iz župnije Gomilsko so skupaj s 481 podpisi v izjavi opisale tudi akcijo pobiranja podpisov in nasprotnike agitacije: »Nasprotniki se pritožujejo o »strastni« agitaciji naših voditeljev, zlasti duhovnikov, za deklaracijo. A taka agitacija ni potrebna, oskrbujejo jo nasprotniki sami. Zakaj, čim bolj oni dvigajo in rjujejo, tem bolj se vzbujajo in zavedajo naš narod... v tej združeni vidijo edino rešitev za Slovence in najboljši pogoj za uspešen razvoj Avstrije.«³⁵

Za deklaracijo se je izreklo tudi 81 goriških beguncev, živečih v Podvinu pri Polzeli. Prva podpora deklaracije pa je že z dne 22. novembra 1917, in sicer izjava duhovščine v Gomilskem.

Iz sodnega okraja Gornji Grad hrani Pokrajinski arhiv 7 izjav občinskih odborov, sicer pa so številnejše izjave prebivalstva in društev. Skupaj je bilo zbranih 3670 podpisov za deklaracijo. Kar 661 podpisov so zbrali 25. 1. 1918 goriški begunci iz kolonije v Mozirju. V Mozirju je 24. 3. 1918 potekal deklaracijski shod, na katerem je govoril Karel Verstovšek, vračajoč se z velenjskega tabora. Poročal je o sedanjem položaju in o gospodarskih vprašanjih. Govorili so tudi drugi. Ob koncu so sprejeli resolucijo, s katero so se izrekli za majniško deklaracijo in politiko Jugoslovanskega kluba.³⁶

Županstvo Ljubnega je 27. 12. 1917 poslalo svojo izjavo za deklaracijo Jugoslovanskemu klubu na Dunaj, medtem ko so žene in dekleta Ljubnega zbrale 445 podpisov in jih 21. 1. 1918 poslale na uredništvo »Straže« in »Slovenskega gospodarja« v Maribor. To je Slovenski gospodar 31. 1. 1918 objavil, vendar podatek ni identičen.³⁷

V sodnem okraju Šmarje pri Jelšah se je 10 občinskih zastopov izjavilo za deklaracijo. V deklaracijskem gibanju, ki je potekalo od novembra 1917 pa vse do avgusta 1918, ko imamo izjavo občinskega odbora in podpise prebivalstva, duhovščine in učiteljstva Šladke gore (25. 8. 1918), je bilo zbranih 1586 podpisov.

Za 14. 4. 1918 je bil napovedan deklaracijski shod pri Sv. Emi, vendar je bil prepovedan. Toda kljub prepovedi se je zbralo precej ljudi, zborovanje je potekalo v dvorani. Govoril je poslanec Jančkovič, zborovanje pa so motili štajercijanci, ko pa so jih zborovalci pretepli, so morali odnehati, poroča Slovenski gospodar. Sprejeli so tudi resolucijo, s katero so izrekli podporo Jugoslovanskemu

³⁰ PAM, ADF, kart. 1, št. 38.

³¹ Ude, str. 102.

³² PAM, ADF, kart. 1, št. 57.

³³ Slovenski gospodar 52, 1918, 6, 7. 2., str. 3.

³⁴ Slovenski gospodar 52, 1918, 12, 21. 3., str. 1.

³⁵ PAM, ADF, kart. 1, št. 89/2.

³⁶ Slovenski gospodar 52, 1918, 13, 28. 3., str. 4.

³⁷ Slovenski gospodar 52, 1918, 14, 31. 3., str. 3.

klubu. Zbor se je končal s klici »Živio« in pozdravom cesarju.³⁸ Omenila bi izjave iz Sv. Petra na Medvedovem selu (zdaj Kristan Vrh), saj so kar številne in imajo zanimivo vsebino: občina je že 25. 11. 1917 poslala Jugoslovanskemu klubu svojo izjavo za deklaracijo in hkrati naznanila, da zaupa poslancem kluba in pozdravlja mirovna prizadevanja. V aprilu 1918 pa so se občini pridružili s svojo izjavo tudi drugi: krajevni šolski svet, ki je izrazil svoje navdušenje in upanje na razvoj slovenskega šolstva v novi državi: »navdušeno odobrava majniško deklaracijo, ker upravičeno upa, da se bo v naši bodoči Jugoslaviji vsestransko povzdignilo naše šolstvo na edino pametni podlagi našega jezika in bo dobil naš narod ne samo vsepovsod slovenske ljudske in srednje šole, temveč tudi svojo toliko željeno slovensko sveučilišče kot najvišje ognjišče novega kulturnega razvoja.«³⁹

V Sv. Petru na Medvedovem selu je v aprilu potekala tudi akcija pobiranja podpisov za deklaracijo. Ženske so zbrale 325 podpisov in jih skupaj z izrazom navdušenja poslale Jugoslovanskemu klubu na Dunaj: »Veselimo se lepše naše bodočnosti in smo pripravljene na največje žrtve, samo, da doživimo svobodno Jugoslavijo pod našim bodočim jugoslovanskim kraljem Karolom I. Ob enem pozivamo vse žene in dekleta onih župnij, ki se še niso s podpis izjavile za Jugoslavijo, da to nemudoma store sebi in narodu v čast, sovražnikom pa v dokaz, da je svobodna Jugoslavija enodušna želja celega jugoslovanskega naroda . . . Za jugoslovansko državo pod našim svitlim cesarjem Karolom I.«⁴⁰ Iz tega kraja so izjave 7. 4. 1918 poslali še Hranilnica in posojilnica z željo: »da postane prejkoslej jugoslovanski narod pod žezlom slavne habsburške dinastije na zemlji svoj gospod.«⁴¹ Potem odbor kmetijske podružnice, ki je v izvršitvi majniške deklaracije pričakoval »novo dobo gospodarskega razvoja«, Katoliško slovensko izobraževalno društvo, ki je menilo, da je prišel »čas razodetja kulturnih sil jugoslovanskega naroda« ter župnijski urad, ki v izjavi meni, da bo izvršitev deklaracije Jugoslovanskega kluba prinesla enakopraven položaj tudi Jugoslovanom. Citiram: »da njena izvršitev prejkoslej prinese Jugoslovanom avstroogrške monarhije novo stališče v državi, kakšnega uživajo Nemci in Madžari in s tem lepšo in srečnejšo prihodnost v verskem, političnem, kulturnem in gospodarskem oziru ter svobodo od tisočletnega žalostnega robovanja.«⁴²

V sodnem okraju Laško je podporo politiki Jugoslovanskega kluba izrazilo 6 občinskih odborov in 6391 prebivalcev. Pri tem je potrebno omeniti izjave železničarjev iz Zidanega mosta s 54 podpisi, vendar brez datuma, in železničarjev iz Trbovelj, ki so se z 52 podpisi 5. 1. 1918 izjavili za deklaracijo. Železničarji iz Zidanega mosta so v združitvi Slovencev, Hrvatov in Srbov v Jugoslavijo pod Habsburžani v okviru Avstrije videli rešitev in boljšo bodočnost. Citiram: »zahtevamo ujediničenje Slovencev, Hrvatov in Srbov v Jugoslavijo pod Habsburžani v okviru Avstrije! Le v ujedinjenju leži naš spas in boljša bodočnost nas, naših otrok in njih potomcev . . .«⁴³

Iz Trbovelj imamo tudi podpise deklaracije rudarjev trboveljskega rudnika; izjava ni datirana. Trbovlje so bile v deklaracijskem gibanju pomembno središče, kjer so ljudje v velikem številu izrazili navdušenje in podporo deklaraciji. Tako je bil za 19. 5. napovedan velik deklaracijski shod v Trbovljah, vendar je bil prepovedan. Toda kljub temu se je zbralo 10.000 ljudi, zlasti veliko delavcev in rudarjev. Govorili so jim poslanci Ivan Benkovič, socialdemokraški vodja Melhior Čobal in župnik Časl. Slovenski gospodar, ki je 23. 5. poročal o prepovedanem shodu, je svoje poročilo končal takole: »Shod je vlada prepovedala, ni pa mogla v srcih tisočernih zatreti navdušenja za svobodo Jugoslovanov.«⁴⁴

V celotnem političnem okraju Celje je bilo zbranih 23.489 podpisov.⁴⁵

Politični okraj Konjice

Sodni okraj	Kraj	Kdo pošilja	Število podpisov			Datum	
			ženske	moški	skupaj		
KONJICE	Konjice	duhovniki dek.				5. 3. 1918	A
	Konjiška okolica	občinski odbor				9. 12. 1917	
	Grušovje	občinski odbor				13. 1. 1918	
	Prihova	žene in dekleta	348		348	6. 3. 1918	
	Kot	občinski odbor				13. 12. 1917	
Laže	občinski odbor				27. 11. 1917		
Ljubnica	občinski odbor				19. 2. 1918	A	
Stranice	podpisani		95	36	131		

³⁸ Slovenski gospodar 52, 1918, 17, 25. 4., str. 5.

³⁹ PAM, ADF, kart. II, št. 246/2.

⁴⁰ PAM, ADF, kart. II, št. 247/1.

⁴¹ PAM, ADF, kart. II, št. 246/3.

⁴² PAM, ADF, kart. II, št. 247/4.

⁴³ PAM, ADF, kart. II, št. 430.

⁴⁴ Slovenski gospodar 52, 1918, 21, 23. 5., str. 2.

⁴⁵ Ude navaja podatek 29.768 (Lojze Ude, Slovenci in jugoslovanska skupnost, str. 102)

Sodni okraj	Kraj	Kdo pošilja	Število podpisov			Datum	
			ženske	moški	skupaj		
	Zreče	občinski odbor				19. 3. 1918	A
	Tepanje	občinski odbor				25. 3. 1918	
	Paka	občinski odbor				12. 2. 1918	
	Brezen	občinski odbor				6. 12. 1917	
	Dolgoš in Brezje	možje in fantje		80	80		
	Nazaret	žene in dekleta	263		263		
	Sv. Kunigunda na Pohorju	občinski odbor				3. 3. 1918	

V političnem in sodnem okraju Konjice je deset občin podalo izjavo, zbranih pa je bilo 822 podpisov. Podpisani iz Stranic, 36 moških in 95 žensk, izražajo željo po ohranitvi monarhije, 19. 2. 1918: »Prepričani smo, da se bo na ta način naša mogočna Avstrija pod presvitlim cesarjem Karlom I. oziroma pod Habsburžani le okrepila in osvežila.«⁴⁶ Enako željo izražajo tudi duhovniki dekanije Konjice 5. 3. 1918 z 21 podpisi.

Ena izmed oblik podpore majniški deklaraciji in politiki Jugoslovanskega kluba so bili shodi. Tak shod je bil 19. 3. tudi v Konjicah in o njem je poročal Slovenski gospodar 21. marca 1918, da se je zbralo 500 mož. Na shodu so govorniki, med njimi posestnik Napotnik, trgovec Ogoreuc, poslanec Pišek in urednik Franjo Žebot, opisali delovanje slovenskih poslancev in govorili o ciljnih jugoslovanske deklaracije. Napotnik je zaključil zborovanje s klicem: »Živela Jugoslavija! Živel cesar Karel!« Zborovalci pa so zapeli cesarsko pesem.⁴⁷

Politični okraj Ljutomer

Sodni okraj	Kraj	Kdo pošilja	Število podpisov			Datum	
			ženske	moški	skupaj		
LJUTOMER	Stara Nova vas	žene in dekleta	160		160	12. 1. 1918	A
		možje		82	82	12. 1. 1918	
	Gerlova	občina				26. 12. 1917	
	Iljaševci	mладenke in žene	129		129		
	Mala Nedelja	podpisani			76	12. 5. 1918	
		župljani			544	28. 2. 1918	
	Križevci	občina				25. 1. 1918	
		Posojilnica				6. 1. 1918	
	Krištanovci	občinski odbor				24. 12. 1917	
	Slamnjak	občina				23. 12. 1917	
	Ljutomer	žene in dekleta	116		116		
	Cezanjevci	žene in dekleta	77		77	18. 1. 1918	
	Sp. Kamenščak	žene in dekleta	118		118		
	Noršinci	dekleta in žene	93		93		
	Slamnjak	dekleta in žene	45		45		
	Stara Cesta	podpisani			266		
	Ljutomer	zveza p. gasil. d. goriški begunci			52	2. 2. 1918 jan. 1918	
	Moravci	žene, možje	286	78	364	21. 2. 1918	
		udje kmet. podr. krajni šol. svet				19. 2. 1918 17. 2. 1918	
	Presika	občinski odbor				29. 12. 1917	
Radoslavci	občinski odbor				28. 1. 1918		
Ključarovci	žene in možje			178			
Kamenščak	občina				20. 1. 1918		
Bunčani	občinski odbor				29. 12. 1917		
Veržej	občina				31. 12. 1917		
Vučja vas	podpisani	195	80	275	5. 2. 1918		
Boreci	občinski odbor				1. 1. 1918		
	žene in dekleta	38		38	10. 1. 1918		
Bučječovci	Slovenke	120		120	2. 1. 1918		
Cven	občinski odbor				8. 12. 1917		
Pristava	občina				16. 12. 1917		

⁴⁶ PAM, ADF, kart. II, št. 349.

⁴⁷ Slovenski gospodar 52. 1918, 12. 21. 3., str. 2.

Sodni okraj	Kraj	Kdo pošilja	Število podpisov			Datum	
			ženske	moški	skupaj		
GORNJA RADGONA	Ivanjševci	občinski odbor žene in dekleta	256		256	30. 12. 1917	A
	Hrastje - Mota Ivanjci	žene in dekleta občina	109		109	30. 12. 1917 15. 1. 1918	
		Kapela	Kmet. bralno dr. občina				20. 1. 1918 22. 1. 1918
	žene in dekleta Slovenci		151		151	2. 2. 1918	
	Črešnjevci Okoslavci	učiteljski zbor	13	22	35	20. 1. 1918	A
		žene in dekleta občinski odbor	152		152	18. 1. 1918 16. 12. 1917	
	Murski vrh-Zasad	občinski odbor				10. 2. 1918	A
		žene in dekleta občinski odbor	250		250	10. 2. 1918 27. 1. 1918	
	Negova	žene in dekleta občinski odbor	123		123	25. 1. 1918	A
		Kralovci Norički Vrh	žene in dekleta občina	30		30	
	Šratovci Gornja Radgona	okrajni zastop				27. 1. 1918	A
		žene in dekleta občina	93		93	3. 3. 1918 22. 1. 1918	
	Police Radenci	žene in dekleta občinski odbor	92		92	17. 2. 1918	A
		občinski odbor				2. 2. 1918	
	Rihtarovci	žene in dekleta	33		33		A
žene in dekleta		1666		1666			
Sv. Jurij ob Ščav. Ščavnica	žene in dekleta	84		84	1. 2. 1918	A	
	žene, moške	108	43	151			
Zbigovci Boračeva	podpisani	67	49	116		A	
	občinski odbor podpisani	85	15	100	3. 2. 1918		

V sodnem okraju Ljutomer je 12 občinskih odborov poslalo izjavo za deklaracije, zbrali pa so 2991 podpisov. Potem so tu še izjave beguncev in begunk z Goriškegag, živeč v Ljutomeru (52 podpisov januarja 1918). Izjavo je poslala tudi zveza prostovoljnih gasilskih društev iz Ljutomera, 2. 2. 1918: »Vsi skupaj čutimo doma in na bojišču, da se prej ko mogoče uresniči misel, da postanemo svoji gospodarji na lastni zemlji in v naši Avstriji pod ljudomilim habsburškim cesarjem Karlom in njegovo blago družico Cito.«⁴⁸

Občina pristava je v imenu občanov protestirala proti grdim izrazom in dopisom »ptujskega Štajerca«, ki so bili naperjeni nasploh proti Slovencem. K temu protestu so dodali: »Bog živi deklaracijo z dne 30. V. 1917. Stojimo za našimi poštenimi jugoslovanskimi poslanci trdno kot zid, vdani presvitlemu cesarju Karolu F. Jožefu, ter se ne damo ločiti nikdar od naših pravic.«⁴⁹ Takih izjav, kjer protestirajo proti onemogočanju deklaracijskega gibanja, je kar precej. Kot bo razvidno kasneje, je »Štajerc« deloval najmočneje zlasti v ptujski okolici.

Prvi razmah deklaracijskega gibanja se je pravzaprav začel šele s tako imenovano ljubljansko izjavo, ki je bila objavljena v slovenskih časnikih, podpisal pa jo je na prvem mestu ljubljanski škof Jeglič in predstavniki slovenskih političnih strank. Tako so se nekateri občinski zastopi pridruževali ljubljanski izjavi in pozdravljali delo škofa Jegliča. Citiram primer občine Gerlova v ljutomerskem okraju, 26. 12. 1917: »Veselo pritrjujemo ljubljanski izjavi zastopnikov vseh naših političnih strank, ki so se pod vodstvom presvitlega knezoškofa Jegliča dne 15. 9. 1917 izrekli za skupno delo.«⁵⁰

Prيرهanje deklaracijskih shodov je zajelo tudi Mursko polje. Tako je bil 3. februarja 1918 velik tabor slovenskih kmetov na Murskem polju, in sicer se je v Borecih pri Sv. Križu zbralo 1500 zavednih Slovencev in Slovenk iz celega ljutomerskega okraja, navzoči so bili tudi župani. Shod je otvoril Joško Rajh, nastopil pa je poslanec Ivan Roškar, ki je opisal delovanje slovenskih poslancev za kmeta in narod nasploh. Deželni poslanec Ozmeč je govoril o gospodarskih potrebah in zahtevah slovenskega kmeta, urednik Franjo Žebot pa o jugoslovanski deklaraciji. Sprejeli so tudi resolucijo, s katero: »muropoljski kmetje pozdravljamo Jugoslovanski klub, izražamo klubu popolno zapanje.« Pridružujejo se tudi deklaraciji Jugoslovanskega kluba, protestirajo proti poostreni rekviziciji, proti znižanju prehranjevalne množine in da se pusti odprte vse mline, oprosti naj se oddaja

⁴⁸ PAM, ADF, kart. I, št. 181.

⁴⁹ PAM, ADF, kart. II, št. 284.

⁵⁰ PAM, ADF, kart. I, št. 84.

sena in slame. Moški, ki vodi gospodarstvo, pa bi moral biti brezpogojno oproščen vojaške službe, je bilo zapisano v resoluciji, ki so jo z navdušenjem sprejeli. Peli so tudi pesmi »Lepa naša domovina« in »Hej Slovani«, poroča Slovenski gospodar.⁵¹

Za politiko Jugoslovanskega kluba se je izreklo tudi mnogo občin Slovenskih goric. 12 občinskih odborov in 3441 prebivalcev ter nekatera društva in zveze iz sodnega okraja Gornja Radgona se je v času od decembra 1917 do konca maja 1918 izreklo za podporo deklaraciji. Okrajni zastop Gornja Radgona je 3. 3. 1918 poleg izjave za deklaracijo potožil o dozdašnjem krivičnem davčnem sistemu v okraju in nadvladi tujcev. Citiram: »Uvidevaajoč, da nikjer v naši državi ni tako krivičnega sistema, kakor je pri okrajnem zastopu G. Radgona, kjer ima 23 slovenskih občin, ki plača veleporesestvo 53.000 K direktnega davka (skupni davek okraja znaša 79.000 K), le 8 mandatov, dočim ima trg G. Radgona, ki plača le 50.000 K direktnega davka, tudi enako število zastopnikov, samo da se je pripomoglo tujcem do nadvlade, stremimo in zahtevamo v imenu slovenskih občin, da se ta ustavna krivica odpravi, kar je edino mogoče, ako se uresniči jugoslovanska deklaracija.«⁵²

V mnogih izjavah iz sodnega okraja G. Radgona so opisane tudi zahteve in želje, kod naj potekajo meje nove države. Žene in dekleta iz Črešnjevcev pri Radgoni pišejo 18. 1. 1918, da »mora obsegati vso zemljo naše monarhije, kjer prebivajo Slovenci, Hrvati in Srbi, od najsevernejšega Prekmurja do zadnje točke Dalmacije, od madžarskih ravan do tirolskih gora, in v kateri bodo zadovoljni in srečni bratje Slovenec, Hrvat in Srb.«⁵³ Enake so zahteve občine Ivanjci, žena in deklet iz Ščavnice.

Potrebno je omeniti izjavo žena in deklet iz Sv. Jurija ob Ščavnici s 1666 podpisi, kar je mnogo več, kot je bilo v občini ljudi (506). Toda občine Galušak (453 prebivalcev), Grabonoš (336), Staretinci (573) in Trbegovci (719) nimajo podpisov. V takem primeru je očitno, da so prebivalci, ki so spadali v župnijo Sv. Jurij, tu tudi skupaj podpisovali. Torej gre za izjavo in podpise župnije.

V celotnem ljutomerskem političnem okraju je bilo v deklaracijskem gibanju zbranih 6458 podpisov.

Politični okraj Radgona

Sodni okraj	Kraj	Kdo pošilja	Število podpisov			Datum
			ženske	moški	skupaj	
RADGONA	Radgona	žene in dekleta sestaneke bratce Slov. i Hrvata Posojilnica	213		213	13. 1. 1918
					26	28. 5. 1918
	Dedonci Plitvički Vrh	žene in dekleta	75		75	28. 1. 1918
		žene in dekleta Kmet. bral. druš.	46		46	28. 1. 1918
Žetinci	žene in dekleta	100		100	31. 1. 1918 20. 1. 1918	

V političnem in sodnem okraju Radgona je bilo le okrog 10% slovenskega prebivalstva. Za majniško deklaracijo se je izreklo 460 prebivalcev, Kmetijsko bralno društvo iz občine Plitvički Vrh v januarju 1918, v maju 1918 pa je svojo izjavo poslala tudi Posojilnica iz Radgone. V velikem številu so se oglasile žene in dekleta iz mesta Radgone; 13. 1. 1918 je bilo poslanih 213 podpisov. Tej izjavi je priložena zanimiva dopisnica, ki so jo poslali s sestanka »bratce Slovenaca i Hrvata«, naslovljena na Jugoslovanski klub na Dunaj s 26 podpisi. K izjavi Posojilnice 28. 5. 1918, naslovljene na Jugoslovanski klub na Dunaju, je priložen tudi tekst, kjer so opisali, kako je potekalo pobiranje podpisov po teh krajih.

Za izjave iz sodnega okraja Radgona je zanimivo, da je poleg osnovne izjave podpore majniški deklaraciji, opisane meje, v katerih bi bila nova država: »... katera mora obsegati vso zemljo naše monarhije, kjer prebivajo Slovenci, Hrvati in Srbi, od najsevernejšega Prekmurja do zadnje točke Dalmacije, od madžarskih ravan do tirolskih gora...«. Tudi dekleta in žene Plitviškega Vrha so zapisala enako željo po obsegu nove države,⁵⁴ kakor smo jo opisali za Črešnjevce v sodnem okraju Gornje Radgone.

Politični okraj Maribor

Sodni okraj	Kraj	Kdo pošilja	Število podpisov			Datum
			ženske	moški	skupaj	
MARIBOR	Bezena Fram Fram	občinski odbor				16. 12. 1917
		občinski odbor				26. 1. 1918
			83		83	

⁵¹ Slovenski gospodar 52, 1918, 6, 7, 2., str. 3.

⁵² PAM, ADF, kart. II, št. 295.

⁵³ PAM, ADF, kart. I, št. 52.

⁵⁴ PAM, ADF, kart. II, št. 256.

Sodni okraj	Kraj	Kdo pošilja	Število podpisov			Datum	
			ženske	moški	skupaj		
MARIBOR	Ješenca	žene in dekleta	57		57		
	Rače		123		123		
	Požeg		88		88		
	Kamnica	žene in dekleta	665		665		A
	Gorica	občinski odbor				17. 2. 1918	
	Grušova	občinski odbor				26. 5. 1918	
	Sv. Križ	podpisani	41	38	79		A
		žene in dekleta	16		16		
	Zerkovce	občinski odbor				29. 12. 1917	A
		možje in mladeni.		38	38	29. 12. 1917	
		žene in dekleta	62		62	29. 12. 1917	
	Jarenina	podpisani	2	13	15		
		duhovščina			13	10. 1. 1918	A
	Dolgoše	občinski odbor				1. 1. 1918	A
	Lehen	občinski urad				31. 12. 1917	
	Loka pri Planici	občinski odbor				10. 2. 1918	A
	Morje	dekleta in žene	118		118		
	Orehova vas	občinski odbor				11. 12. 1917	
	Zg. Jakobski dol	občina				7. 1. 1918	
	Maribor	slov. fantje in					
		možje stot. 18		29	29	1. 3. 1918	A
	Pohorje	žene in dekleta	152		152		
		možje		141	141		
	Plodržnica	občina				18. 12. 1917	
	Podova	občinski odbor					
	Rogoza	žene in dekleta	30		30		
		možje		11	11		
Št. Ilj v Slov. G.	žene in dekleta	385		385		A	
Sv. Jurij ob Pesnici	žene in možje			226		A	
Pernica	občinski odbor				20. 1. 1918	A	
Sv. Martin pri V.	občinski odbor				26. 3. 1918	A	
	podpisani	283	192	475		A	
Slivnica	občinski odbor				5. 5. 1918		
Dragučova	občinski odbor				24. 2. 1918		
Sp. Jakobski dol	občina				7. 1. 1918		
Sp. Hoče	možje in mlade.		87	87		A	
	žene in dekleta	113		113			
	goriški begunci			27			
G. Sv. Kungota	podpisani	143	80	223			
Ceršak ob Muri	občina				9. 12. 1917		
Sv. Miklavž	občina				26. 12. 1917		
	dekleta in žene	89		89	26. 12. 1917		
Bohova	podpisani	50	26	76		A	
Ciglenca	občin. odborniki				3. 3. 1918		
Svečina	Hranilnica in p.				7. 2. 1919		
Žitnice	občinski odbor				3. 2. 1918		
Limbuš	občina				15. 5. 1918		
Sv. Duh na Ostr. v.	druž. zastopniki			76	8. 2. 1918		
Ceršak in Selnica	Slovenke	558		558	10. 1. 1918	A	
Maribor in okolica	žene in dekleta	3256		3256	20. 1. 1918		
	zveza jug. želez.				25. 12. 1917		
	prof. bog. učilišča				4. 3. 1918		
SV. LENART V SLOVENSKIH GORICAH	Andrenci	občinski odbor				20. 1. 1918	
	Sv. Trojica	tržani	57	20	77		
		člani mlad. družbe		170	170	10. 2. 1918	A
	Sv. Trije kralji	občinski odbor				2. 1. 1918	
	žene in dekleta	147		147			
Malna	občinski odbor				20. 1. 1918		
Sv. Jurij					30. 1. 1918		
Ihova	občinski odbor				30. 3. 1918		
Ročica	občinski odbor				13. 1. 1918		

Sodni okraj	Kraj	Kdo pošilja	Število podpisov			Datum	
			ženske	moški	skupaj		
SLOVENSKA BISTRICA	Zamarkova-Lormanje Sv. Anton v Sl. g. Sv. Benedikt	občinski odbor občinski odbor občinski odbor dekleta in žene Kat. bral. in gosp. društva	191		191	28. 1. 1918 26. 1. 1918 31. 12. 1917	A
	Drvanja	žene in dekleta	125		125	27. 1. 1918	A
	Ihova	žene in dekleta	121		121		
	Osek	žene in dekleta	161		161		
	Zg. Ročica	žene in dekleta	55		55		
	Šežuvički dol	žene in dekleta	131		131		
	Trotkova	žene in dekleta	125		125		
	Sv. Lenart	duhovščina okrajni odbor žene in dekleta	341		341	7. 2. 1918 11. 1. 1918	A
	Šetarova-Radehova	županstvo				21. 1. 1918	
	Smolinci	obč. odborniki				3. 3. 1918	A
	Župetinci	občinski odbor				26. 1. 1918	A
	Drvanja	občinski odbor				6. 1. 1918	
	Trotkova	občinski odbor				15. 1. 1918	
	Čagona	občinski odbor				20. 1. 1918	
	Čermleňak	občinski odbor				18. 2. 1918	
	Gornji Porčič	žene in dekleta	94		94		A
	Sp. Gasteraj	občinski zastop				19. 1. 1918	
	Korena	občina				30. 12. 1917	
	Cogetinci	občinski odbor				20. 1. 1918	A
	Senarška	žene in dekleta	110		110	10. 2. 1918	
	Sv. Ana na Krembergu	dekleta dekl. z. krajni šol. svet	21		21	17. 2. 1918	
	Žice	občinski odbor možje in fantje					A
	Sv. Rupert v Sl. g.	žene in dekleta	177	32	32		
	Sp. Voličina	žene in dekleta	185	39	216		
	Dolge njive, Rogoznica	žene in dekleta	126	14	199		
	Velka	žene in dekleta obč. predstojni.		40	166	28. 12. 1917	
	Bukovec	občina				23. 12. 1917	
	Frajhajn	občina					
	Črešnjevce	žene in dekleta možje in mlad.	102	63	102		
	Ogljenšak	občina			63		
Laporje	možje in fantje žene in dekleta Slov. kat. izob. d.	108	44	44			
Zg. Ložnica	občina			108	21. 4. 1918		
Sp. Ložnica	občinski odbor			48	2. 2. 1918	A	
Vitanje	prebivalci	32	12	44	20. 1. 1918		
Gor. Polskava	Slovenci	74	39	113	marec 1918		
Sele	možje in mlad.	6	131	137		A	
Ošelj	županstvo				23. 12. 1917		
Poljčane	občinski odbor krajni šol. svet				8. 1. 1918 27. 1. 1918		
Lušečka vas	žene in dekleta	116		116	28. 1. 1918	A	
Pekel	prebivalci	69	61	130	28. 1. 1918		
	begunci			105	28. 1. 1918		
Poljčane	žene in dekleta	58		58	28. 1. 1918		
Stanovsko	žene in dekleta	96		96	28. 1. 1918		
Sp. Poljčane, Podbač	žene in dekleta	115		115	28. 1. 1918		
	begunci			36	28. 1. 1918		
Pokoše	županstvo						
Pretrež	občinski odbor				20. 1. 1918		

Sodni okraj	Kraj	Kdo pošilja	Število podpisov			Datum	
			ženske	moški	skupaj		
		možje in fantje		70	70	9. 2. 1918	
		žene in dekleta	106		106	9. 2. 1918	
	Žabjek	občinski urad				1. 8. 1918	
	Levič	podpisani	36	21	57	1. 8. 1918	
	Sv. Martin na Poh.	županstvo				23. 12. 1917	
		žene in dekleta	124		124		A
	Studenice	župnija				17. 12. 1917	A
	Brezje	občani	95	48	143	15. 1. 1918	
	Hrastovec	možje in žene	92	31	123	15. 1. 1918	
	Modraže	možje in žene	104	36	140	15. 1. 1918	
		krajni šol. svet				17. 12. 1917	
	Trg Studenice	možje in žene	101	39	140	15. 1. 1918	
		Bralno društvo				17. 12. 1917	
	Tinje	odbor občine				10. 2. 1918	
	Tinsko	občinski odbor				9. 1. 1918	
	Bojtina	občina				23. 12. 1917	
	Videž-Cigonca	občinski odbor					A
		+ občani			11	19. 1. 1918	
	Vrhole	občinski odbor				9. 12. 1917	
		županstvo				10. 2. 1918	
	Laporje	možje		53	53	10. 2. 1918	
		dekleta in žene	158		158	10. 2. 1918	
	Slov. Bistrica	duhovniki			16	29. 11. 1917	
		Reisman pošilja			208	11. 3. 1918	
		Katol. izob. d.					
		žene in dekleta	516		516	jan. 1918	
	Fara sv. Venčeslja	žene in dekleta	90		90	17. 2. 1918	
	Makole	občine Mak. žup.				16. 12. 1917	A
		žene in dekleta				12. 4. 1918	
	Sv. Ana	podpisani	80.	49	129	12. 4. 1918	
	Dežno	podpisani	189		189	12. 4. 1918	
	Jelovec – Makole	občani			47	12. 4. 1918	
	Pečke	podpisani			103	12. 4. 1918	A
	Stopno	podpisani			166	12. 4. 1918	
	Štatenberg	možje in žene			203		

V sodnem okraju Maribor se je za deklaracijo izreklo 22 občinskih odborov, zbrali pa so 6576 podpisov, med njimi so tudi goriški begunci. Izrekla se je tudi Hranilnica in posojilnica iz Svečine, duhovščina iz Jarenine ter profesorji bogoslovnega učilišča v Mariboru, zveza jugoslovanskih železnic ter fantje in možje 18. stotnije v Mariboru. Prve izjave so iz decembra 1917, zadnje pa še iz maja 1918 (občine Slivnica, Grušova in Limbuš).

Slovenke iz obmejne župnije Št. Ilj, in sicer iz Ceršaka in Selnice, so 10. 1. 1918 poslale izjavo s 558 podpisi dr. Antonu Korošču: »Z obzirom na drzni naklep naših verskih in narodnih nasprotnikov, ki hočejo s pomočjo Schulvereina, Südmarke se s silo polastiti naše lepe slovenske zemlje, ki je bila že stoletja last slovenskega ljudstva, nas navdaja misel po ujedinjenju vseh jugoslovanskih avstrijsko-ogrskih pokrajin z veselo nado, da bo ves trud narodnih nasprotnikov zaman . . .«, dekleta iz Selnice pa dodajajo: » . . . ki nam naj pod žezlom Habsburžanov donese jasnejše dni ter želimo uspeha pod geslom: vse za vero, dom, cesarja!«⁵⁵

Iz obmejne občine Sv. Jurij ob Pesnici (zdaj Jurski vrh) so prebivalci zbrali 226 podpisov. V svojih izjavah med drugim pravijo: »Hvaležno in z iskrenimi željami spremljamo neutrudno delovanje sv. Očeta Benedikta XV. za pravičen in trajen mir ter enako prizadevanje presvitega cesarja Karla I., pod čigar žezlom hočemo živeti v svobodni Jugoslaviji.«⁵⁶ Akcija pobiranja podpisov je bila ovirana. V Pokrajinskem arhivu Maribor je ohranjeno poročilo, ki govori, kako je žandar iz Gornje Sv. Kungote v januarju poizvedoval, kdo pobira podpise, češ da ima takšno povelje iz Gradca.⁵⁷ Iz Maribora in okolice je bilo zbranih v januarju 1918 3256 podpisov žena in deklet. Svojo izjavo je iz Maribora poslala tudi Zveza jugoslovanskih železničarjev v Mariboru 9. 12. 1917 z željo, da Jugoslovanski klub sestavi Narodni svet, »v katerem naj bi imeli jugoslovanski železničarji vsaj dva zastopnika.«⁵⁸ Dodaja pa opravičilo Jugoslovanskemu klubu, napisano 25. 12. 1917 v Ljubnem, kjer zveza opravičuje svojo pozno podano izjavo in podporo deklaraciji.

⁵⁵ PAM, ADF, kart. I, št. 107/2.

⁵⁶ PAM, ADF, kart. I, št. 129.

⁵⁷ PAM, ADF, kart. V, razno.

⁵⁸ PAM, ADF, kart. I, št. 202/4.

Podpore majniški deklaraciji in politiki Jugoslovanskega kluba so izrazili tudi na političnem shodu volilcev 1. 1. 1918 v Jarenini. Na shodu je govoril dr. Anton Korošec. Sprejeli so naslednjo resolucijo: »Shod volilcev, zbranih v Jarenini dne 1. 1. 1918, v polnem obsegu sprejema državno-pravno izjavo Jugoslovanskega kluba z dne 30. majnika 1917, zahtevajoč zvezo Slovencev, Hrvatov in Srbov v eni in skupni samostojni državi pod žezlom Habsburžanov ter izreka Jugoslovanskemu klubu, njegovim članom poslancem, zlasti njegovemu načelniku dr. Korošču popolno zaupanje in toplo zahvalo.«⁵⁹

V sodnem okraju Sv. Lenart je bilo zbranih 2482 podpisov in 21 občin se je izreklo za politiko Jugoslovanskega kluba.

Za deklaracijo se je 7. 2. 1918 izrekla tudi duhovščina svetolenarške dekanije. Poleg okrajnega zastopa iz Lenarta, ki v svoji izjavi 11. 1. 1918 izraža navdušenje in zaupanje Jugoslovanskemu klubu in posebej dr. Antonu Korošču in svojemu zastopniku Ivanu Roškarju, je tudi izjava 341 žena in deklet župnije Sv. Lenart. Katoliško bralno in gospodarsko društvo pri Sv. Benediktu v Slovenskih goricah se je 27. 1. 1918 enoglasno izjavilo za deklaracijo zato, »ker deklaracija ni samo politična, ampak tudi nepopisno velikega gospodarskega pomena za jugoslovanske dežele. Velika in močna bo Avstrija, ker bodo močni v njej posamezni narodi, če bodo gospodarsko samostojni, zato v boj za jugoslovansko deklaracijo.«⁶⁰ V župniji Sv. Benedikt so zbrali 843 podpisov žena.

Občinski odborniki iz Smolnic 3. 3. 1918 v svoji izjavi vzklikajo: »za ohranitev naše slovenske zemlje pred vsemi sovražniki, vse za vero, dom, cesarja Avstrije.«⁶¹ Žene in dekleta iz Gornjega Porčiča s 94 podpisi, vendar brez datuma: »Svobodna Jugoslavija pod močnim žezlom slavno vladajoče habsburške vladavine.«⁶² Enako v svoji izjavi vzklikajo člani mladeniške družbe, ko se s 170 podpisi 10. 2. 1918 izjavljajo za novo državo.

Tudi v lenarškem okraju so priredili deklaracijski shod, in sicer pri Sv. Bolfenku v Slovenskih goricah 21. 4. 1918. Zbralo se je 500 poslušalcev. Ljudje so prišli od Sv. Andraža, Sv. Lenarta. Govoril je poslanec Miha Brenčič, ki je shod označil za sijajnega. Poslušalcem je poslanec v poljudnih besedah govoril o vinskem davku, rekviziciji. Sprejeli so tudi resolucijo. Med drugim je bilo v njej rečeno: »O, da bi le kmalu napočil njegov najlepši dan, dan miru za krvavečo Avstrijo«, poroča Slovenski gospodar. »Želimo iz celega srca, da se prejkoslej uresniči njihova izjava z dne 30. majnika 1917, da se namreč združijo vsi Jugoslovani naše mile domovine v eno jugoslovansko kronovino pod osrečujočim žezlom slavne habsburške vladarske hiše. Živijo Benedikt XV.! Živijo cesar Karel I.!, Živijo naši poslanci!, Srečna Jugoslavija na dan!« Poročilo Slovenski gospodar končuje takole: »Svečanostni trenutek je nastopil, ko je zbrana množica po krepkem trikratnem živio klicu na cesarja in cesarico navdušeno zapela avstrijsko himno.«⁶³ Na shodu je še omenjena habsburška klavzula, čeprav je shod potekal v aprilu 1918. V literaturi pa je rečeno, da po 10. marcu 1918 resolucije s shodov ne vsebujejo več habsburške klavzule.⁶⁴

17 občinskih odborov in 3.927 podpisov ter izjave društev so rezultati deklaracijskega gibanja v sodnem okraju Slovenska Bistrica. Prva izjava je iz novembra 1917, ko so se duhovniki slovenj-bistriške dekanije izjavili za deklaracijo. To je zabeležil tudi Slovenski gospodar že istega dne 29. 11. 1917.⁶⁵

Višek podpisovanja je bil v januarju in februarju, vendar je bilo tudi v aprilu, podpisovanje še intenzivno, imamo celo izjavo občinskega odbora Žabjek 1. 8. 1918. Zanimiva je izjava občine Gornja Loznica pri Sl. Bistrici, ki je 2. 2. 1918 dodala svoji izjavi obsežen tekst, kjer razmišlja o novi državi: »1. Ruski Poljaki dobe svoje kraljestvo, neodvisno kraljestvo, četudi so se vojskovali proti Avstriji in Nemčiji. Koliko bolj so Jugoslovani vredni lastne države, ker so prelili toliko krvi, pretočili toliko solz, pretrpeli toliko pomanjkanja za Avstrijo in Nemčijo. Svojo državniško zmernost in staro zvestobo pa kažejo Jugoslovani s tem, da hočejo v svoji državi živeti le pod žezlom preslavnih Habsburžanov. 2. Ogrska država nam v svetovni sili ni pomagala zadosti izdatno. Zato se mora hrvatski narod ločiti od madžarskega, da nam bo prihodnjič v kaki enaki stiski lahko pomagal, kar bo osvobojen rad storil.«⁶⁶

Možje in mladeniči iz Sel s 137 podpisi med drugim v svoji izjavi pravijo »naj se na jugu monarhije ustanovi samostojna jugoslovanska država pod vladarstvom cesarja Karla I. V tej državi bomo šele dobili svoje pravice.«⁶⁷ Iz same Sl. Bistrice je Reisman (župan) 11. 3. 1918 poslal prilogo Jugoslovanskemu klubu na Dunaj z 208 podpisi. Med drugim Reisman piše: »Število je za to nemürsko gnezdo še dokaj častno, bilo bi se vsaj potrojilo, ko ne bi nasprotniki ljudi strašili, da bodo vse, ki bodo podpisali deklaracijo zopet tako zapirali kakor leta 1914 in tako manjka na poli marsikateri

⁵⁹ Slovenski gospodar 52, 1918, 1, 3. 1., str. 2.

⁶⁰ PAM, ADF, kart. I, št. 13/1b.

⁶¹ PAM, ADF, kart. II, št. 336.

⁶² PAM, ADF, kart. II, št. 275.

⁶³ Slovenski gospodar 52, 1918, 17, 25. 4., str. 4.

⁶⁴ Janko Pleterski, Prva odločitev Slovencev za Jugoslavijo, str. 176.

⁶⁵ Slovenski gospodar 51, 1917, 58, 29. 11., str. 2.

⁶⁶ PAM, ADF, kart. I, št. 192.

⁶⁷ PAM, ADF, kart. II, št. 322.

zavedni Slovenec. Upam, da bomo tudi v Bistrici kmalu pripravili veličastno manifestacijo za našo Jugoslavijo.⁶⁸ Iz slovenjebistriške okolice pa je bilo zbranih 516 podpisov žena in deklet.

16. 12. 1917 je bila sprejeta tudi izjava vseh šestih občin makolske župnije. V izjavi se pridružuje mirovnim prizadevanjem in si »kar najodkritosrčneje želimo srečno, mogočno Avstrijo.«⁶⁹ Šele v aprilu 1918 pa so zbrali podpise teh občin, ki so jih 12. 4. poslali Jugoslovanskemu klubu z izjavo: »Hočemo biti samostojni kot na primer Ogrri. Hočemo biti trdni steber Avstrije. Živel naš kralj, Karol I., dober vladar srečne Jugoslavije.«⁶⁹

V celotnem političnem okraju Maribor je bilo zbranih več kot 12.000 podpisov.⁷⁰

Politični okraj Ptuj

Sodni okraj	Kraj	Kdo pošilja	Število podpisov			Datum		
			ženske	moški	skupaj			
ORMOŽ	Vodranci	obor občine				16. 12. 1917	A	
	Ormož	župani in kmet.				16. 12. 1917		
	Jastrebc	odbor občine				27. 12. 1917	A	
	Kog	odbor občine						
	Sv. Bolfenk pri Središču					28. 12. 1917		
	Mihalovci	odbor občine				25. 3. 1918		
	Obrež	žene in možje	327	179	506			
	Središče	občinski zastop				15. 12. 1918	A	
	Savci	občinski odbor				17. 3. 1918		
	Sv. Tomaž pri Ormožu	občinski odbor				17. 2. 1918		
		krajni šol. svet				17. 3. 1918		
		podpisani:						
	Bratonečice		333	129		462		
	Lahonci		173	71	244			
	Žvab		150		150			
	Savci		102	41	143			
	Ključarovci		84		84		A	
	Sv. Tomaž		287	29	316			
	Trnovci		96	68	164			
	Šenik		52	32	84			
Zerovinci	županstvo					27. 11. 1917		
Sodinci	občinski odbor					3. 2. 1918		
Trgovič	občina					20. 1. 1918		
Vitan	občinski odbor					17. 3. 1918		
Cvetkovci	občina							
Zagorci	podpisani	66	112	178			A	
Samušen	odbor občine					13. 1. 1918		
Svetinje	duhovščina			13		13. 1. 1918		
Pušenci	občinski odbor					27. 2. 1918		
Šalovci	občinski odbor					1. 1. 1918		
PTUJ	Dragovič	občinski odbor				22. 11. 1917		
		prebivalci	210	50	260			
	Formin	občina					20. 1. 1918	
	Gajovci	občina					8. 1. 1918	
	Gruškovec	občina					12. 3. 1918	
		prebivalci	47	52	99		12. 3. 1918	
	Hajdina	občina					9. 2. 1918	
	Sp. Hajdina	žene in dekleta	209		209			A
	Zg. Hajdina	žene in dekleta	126		126			
	Sv. Trojica v Halozah	žene in dekleta	350		350			
	Janežovci	podpisani	90	83	173		6. 2. 1918	
	Kicar	občina					17. 2. 1918	
		podpisani			304			
	Mala ves	občinski odbor					6. 2. 1918	
Lanca ves	občina							
Ptujska gora	podpisani	73	50	123				
	občinski odbor					3. 2. 1918		
Črna gora	podpisani občani			92				
	Posojilnica							

⁶⁸ PAM, ADF, kart. I, št. 17/1.

⁶⁹ PAM, ADF, kart. I, št. 196.

⁷⁰ Ude navaja, da je bilo zbranih blizu 10.000 podpisov

Sodni okraj	Kraj	Kdo pošilja	Število podpisov			Datum	
			ženske	moški	skupaj		
PTUJ		žene in dekleta goriški begunci občina	242		242 17	21. 1. 1918 25. 1. 1918 30. 12. 1917 12. 2. 1918	A
	Muretinci	odbor občine					
	Mezgovci	občina					
	Majšperk	odbor					
	Moškajnci	odbor					
	Nova cerkev	podpisani:					
	Nova cerkev		414	129	543	23. 4. 1918	
	Višnja vas		217	141	358	23. 4. 1918 9. 1. 1918 29. 1. 1918	A
	Pacinje	duhovščina občinski odbor					
	Sp. Velovljek	žene in dekleta	97		97	3. 2. 1918	
	Dornava	žene in dekleta	238		238	22. 1. 1918	
	Pacinje	žene in dekleta	85		85	3. 2. 1918	
	Prvenci	občina				27. 1. 1918	
	Spuhlja	občinski odbor				11. 1. 1918	
	Podvinci	občina				24. 2. 1918	
		možje in fantje		101	101	20. 2. 1918	
		žene in dekleta	160		160	12. 2. 1918	
		podpisani drugi	136	53	189		
	Polenci	občinski odbor					
	Polenšak	podpisani	235	53	288	1. 1. 1918 19. 1. 1918 30. 1. 1918	
		odbor občine					
		Posojilnica					
		žene in dekleta	252	40	292		
	Slomi	žene in dekleta	98		98	13. 1. 1918	
	Bukovci	občina				30. 1. 1918	
	Rogoznica	občinski odbor				20. 2. 1918	
		žene, možje	43	22	65		
		žene in dekleta	95		95		
		možje in fantje		387	387		
	Breg	možje		139	139		
		žene in dekleta	221		221		
	Zagorci	podpisani	66	112	178		
	Sakušak	podpisani	127	82	209		
Sv. Andraž v Leskovcu	občina				25. 12. 1917 30. 12. 1917		
	odborniki						
Sv. Barbara v Halozah	žene in dekleta	272	31	303			
	podpisani			428	5. 5. 1918	A	
	podpisani:						
Sv. Janž na Drav. p.		21	27	48			
Loka				91			
Trniče				138			
Starše		100	71	171			
Zlatoličje				87			
Marjeta				187			
Prepolje							
Sv. Lovrenc na Dr. p.	občinski zastop				23. 12. 1917		
Apače	podpisani			461			
Sv. Lovrenc	podpisani			310	23. 12. 1917		
Pleterje				294	23. 12. 1917		
Župečja vas	podpisani			100	23. 12. 1917		
Sv. Lovrenc v Sl. g.	občinski odbor				27. 1. 1918		
	dekleta in žene	121		121	27. 1. 1918		
	podpisani	55	50	105			
	krajni šol. svet				27. 1. 1918		
Markovci	občina				20. 1. 1918		
Sv. Urban	občinski odbor				24. 2. 1918		
Zavrče	duhovniki				31. 1. 1918		
Šikole	občinski odbor				10. 12. 1918		
Slomi	občina				18. 1. 1918	A	
Mestni vrh	možje in fantje		245	245			
	žene in dekleta	148		148			
	občinski odbor				6. 1. 1918	A	
Stoperce	podpisani	121	7	128	6. 1. 1918	A	
	podr. Kmet. družb.				6. 1. 1918		

Sodni okraj	Kraj	Kdo pošilja	Število podpisov			Datum	
			ženske	moški	skupaj		
ROGATEC	Trnovski vrh	občani	95	56	151	21. 4. 1918	
	Trnovska vas Drstela Sv. Urban	občinski odbor				10. 3. 1918	
		občina				3. 2. 1918	
	Turski vrh Slovenja ves	občinski odbor				25. 1. 1918	
		podpisani	69	46	115	27. 4. 1918	A
	Slovenja ves	žene in možje	110	87	197		A
		obč. odborniki				28. 1. 1918	A
	Skorba	žene in dekleta	106		106		
		žene in dekleta	121		121		
	Gereča vas	žene in dekleta	135		135		
		žene in dekleta	73	25	98		
	Hudoše	žene in dekleta	73		73		
		občinski odbor				15. 5. 1918	
	Sv. Kungota-Njiverce	podpisani + žup.	60	44	104	18. 2. 1918	
		občina + podpis.	15	15	30	27. 1. 1918	
	Vintarovci	občinski odbor				8. 12. 1917	A
		žene in dekleta	378		378	21. 1. 1918	
	Bišečki vrh	žene in dekleta	557		557	10. 2. 1918	A
		podpisani	71	57	128		A
	Borovci	občinski odbor				3. 3. 1918	
		žene	309		309	3. 3. 1918	
	Vurberk	občinski odbor				20. 1. 1918	
		žene in dekleta	119		119	5. 2. 1918	
	Ptuja	žene in dekleta	156		156	5. 2. 1918	
		žene in dekleta	33	28	61	24. 3. 1918	
	Formin	žene in dekleta	98		98	5. 2. 1918	
		žene in dekleta	104		104	10. 2. 1918	
	Gajeveci	žene in dekleta	182		182	5. 2. 1918	
		žene in dekleta	191		191	27. 1. 1918	A
	Sv. Marjeta	žene in dekleta	114		114	5. 2. 1918	
		žene in dekleta	122		122	5. 2. 1918	
	Mala ves	podpisani	245	218	463	10. 3. 1918	
možje in žene		38	86	124			
Mezgovci	občinstvo žup.	146	94	240			
	krajni šol. svet				24. 2. 1918		
Moškajnci	zastopniki občin				27. 1. 1918		
	ptujskega okraja	130	75	205	15. 2. 1918		
Muretinci	primorski begunci						
	duhovščina			13		A	
Zamušani	odbor občine				30. 1. 1918	A	
	občina				3. 2. 1918		
Prerod – Tivolci	žene in dekleta	372		372	3. 2. 1918		
	dekleta	75		75	25. 1. 1918		
Sv. Jakob v Slov. g.	duhovniki			10	31. 1. 1918	A	
	odbor občine				9. 12. 1917		
Pobrež	občinski odbor				11. 1. 1918		
	možje in mlad.	143	135	135		A	
Sv. Peter in Pavel v Ptuj	žene in dekleta			143		A	
	občinski odbor				8. 12. 1917		
Ptuj	občinski zastop				8. 12. 1917		
	občinski odbor				15. 1. 1918		
Ptuj	krajni šol. svet				20. 1. 1918		
	občinski odbor				5. 1. 1918		
dekanija Dravsko polje	občinski odbor				2. 12. 1917		
	občinski uradi				9. 12. 1917		
Donačka gora	občinski odbor				8. 12. 1917		
	žene in dekleta	115		115			
Kostrivnica	podpisani	15	8	23		A	
	žene in dekleta	70		70		A	
Rogatec	žene in dekleta	96		96		A	
	duhovniki						
Plat	občinski odbor						
	občinski odbor						
Sv. Florjan	možje in mlad.						
	žene in dekleta						
Sv. Mohor	občinski odbor						
	občinski zastop						
Sv. Katarina	občinski odbor						
	občinski odbor						
Sv. Rok	krajni šol. svet						
	občinski odbor						
Sv. Križ	občinski odbor						
	občinski odbor						
Slatina Okolica	občinski uradi						
	občinski odbor						
Žetale	občinski odbor						
	občinski odbor						
Sp. Sečovo	žene in dekleta						
	podpisani						
Rog. Slatina	žene in dekleta						
	žene in dekleta						
Brstovec	žene in dekleta						
	žene in dekleta						
Sv. Katarina	žene in dekleta						
	žene in dekleta						

Sodni okraj	Kraj	Kdo pošilja	Število podpisov			Datum	
			ženske	moški	skupaj		
	Nimno	žene in dekleta	69		69		A
	Rajnikovec	žene in dekleta	49		49		A
	Slatina Okolica	žene in dekleta	246		246		A
	Sv. Mohor	žene in dekleta	47		47		A
	Plat	žene in dekleta	95		95		A
	Tekačevo	žene in dekleta	124		124		A
	Sv. Trojica	žene in dekleta	111	22	133		A
	Sv. Jur pod Donač. g.	odbor občine				6. 1. 1918	

V političnem okraju Ptuj je bilo deklaracijsko gibanje zelo močno.

V sodnem okraju Ormož se je 15 občinskih odborov izreklo za deklaracijo, zbrali so 2.331 podpisov. Podporo pa so izjavili tudi krajevni šolski svet v Sv. Tomažu pri Ormožu ter svetinjska duhovščina. Podpisovanje prebivalstva ni datirano niti v enem primeru, medtem ko izjave občinskih odborov so, in sicer od decembra 1917 pa do marca 1918.

Zanimiva je izjava iz Zagorcev s 178 podpisi: »Pod slavno krono habsburške hiše hočemo biti svobodni gospodarji v svoji lastni domači hiši.«⁷¹ Občina Sv. Tomaž je sprejela izjave o podpori deklaraciji s 1647 podpisi. Pri podpisanih iz Ključarovec je rečeno: »Živela samostojna avstrijsko-habsburška Jugoslavija!«⁷²

V sodnem okraju Ptuj je deklaracijsko gibanje zajelo veliko število krajev in prebivalcev. Podporo deklaraciji je izjavilo 41 občinskih zastopov, deklaracijo pa podpisalo 14.259 ljudi. Tudi tukaj so izjave podobne. Veliko število jih je, ki še posebej poudarjajo avstrijski okvir in vlado Habsburžanov. Navedla bom nekaj primerov: občina Mezgovci, 25. 1. 1918: »na slavni Jugoslovanski klub, ki si je stekel neprecenljive zasluge za vsesplošen napredek našemu cesarju in domovini zvestega slovenskega ljudstva . . . da se tudi mi pridružujemo ideji oziroma deklaraciji Jugoslovanskega kluba, namreč za Jugoslavijo pod žezlom Habsburžanov, ker le v njej upamo osvoboditev izpod vsakega tujega jarma, ki škodljivo vpliva na našo narodnost in naše gospodarstvo. Živela Jugoslavija in njen vladar presvitli cesar Karel!«⁷³ Odborniki občine Slovenja vas, 28. 1. 1918: »popolno zaupanje ter njih navdušenje naj podpirajo našega miroljubnega cesarja Karla in cesarico Cito, da se doseže čimprej tako zaželeni mir, protestiramo pa proti postopanju okrajnega zastopa Ptuj, kateri je strašil naše župane s kako namišljeno zvezo s Srbi, ker njih je s tem mnogo premotil in pečat se je pritisnil na zahtevo prvega svetovalca.«⁷⁴

Grožnje pobiralcem podpisov in oviranje akcije s strani nemškutarjev je bilo značilno za ptujski okraj. O tem pravi tudi poročilo iz Krčevine pri Ptuj: »Nemci in nemškutarji so to izvedli, na kak način mi je neznano in so naju zatožili pri sodnji. J. Wolner se je moral že dvakrat zagovarjati pri sodnji v Ptuj, grozijo mu, da bo izgubil službo . . .«⁷⁵

Občinski odbor Vurberk 8. 12. 1917 svoji izjavi dodaja: »Zastopniki naši, stojte trdno kot skala, da popolnoma zmaga naša velika jugoslovanska misel pod okriljem habsburškega orla!«⁷⁶

Cirkovce na Dravskem polju s 557 podpisi, brez datuma: »zahtevajo, da se vsi Jugoslovani v Avstro-ogrski manarhiji združijo v jugoslovansko državo, ta bi pod slavno rodovino Habsburžanov bila najlepši del in najmočnejša podpora novo urejene in vsem narodom pravične Jugoslavije.«⁷⁷ Tudi duhovščina dekanije Dravsko polje v svoji izjavi pozdravlja in slavi cesarja Karla in njegovo prizadevanje za mir. V ptujskem okraju sta dve izjavi iz maja 1918, ki kljub poznemu datumu še vedno poudarjata habsburško klavzulo (Vintarovci in župnija Sv. Barbare v Halozah). 428 podpisanih iz župnije Sv. Barbare želi, da se izjava (5. 5. 1918) objavi v Slovenskem gospodarju in Slovenskem narodu in vzklika: »Navdušeno vam kličemo! Živel naš presvitli vladar Karl I! Živel Jugoslovanski klub in vsi njegovi somišljeniki.«⁷⁸

Sodni okraj Rogatec je k podpori deklaraciji prispeval 1819 podpisov, 12 občinskih odborov se je izjavilo zanjo. Tudi duhovniki rogaške dekanije so prepričani, »da se le z novo jugoslovansko državo pod našim svetlim cesarjem Karolom I popravijo stoletne krivice, ki jih je moral trpeti jugoslovanski narod. Nova jugoslovanska država bo silno okrepila Avstrijo na jugu, zato jo tirjamo iz najčistejšega domoljubja. Ako Nemčija tako lepo procvita, če ravno šteje 27 samostalnih držav, zakaj bi ne procvitala Avstrija, ko je svojim narodom naklonila posebne državne organizme.«⁷⁹

⁷¹ PAM, ADF, kart. II, št. 421.

⁷² PAM, ADF, kart. II, št. 380/1–8.

⁷³ PAM, ADF, kart. I, št. 215.

⁷⁴ PAM, ADF, kart. II, št. 332/1.

⁷⁵ PAM, ADF, kart. V, razno.

⁷⁶ PAM, ADF, kart. II, št. 418.

⁷⁷ PAM, ADF, kart. I, št. 45.

⁷⁸ PAM, ADF, kart. I, št. 10/1.

⁷⁹ PAM, ADF, kart. II, št. 306.

Možje in žene iz občine Sv. Florijan pod Bočem se z 278 podpisov izjavljajo za deklaracijo z željo, »da bomo tudi v samostojni lastni državi pod mogočnim žezlom slavnih Habsburžanov – dobri državljani in podaniki našega cesarja.«⁸⁰ Rogaška Slatina je sprejela polo s 1094 podpisniki, ki se »izrečejo za jugoslovansko državo pod vlado cesarja Karola I.«⁸¹

V vsem političnem okraju Ptuj je bilo zbranih 18.409 podpisov prebivalstva poleg občinskih izjav, društev in zvez. Močno deklaracijsko gibanje se je izražalo tudi na shodih, ki so jih pripravljali, da so ljudi seznanili z delovanjem poslancev, in to je bila hkrati priložnost, da so se izrekli za deklaracijo in potožili o svojih težavah. V februarju sta bila dva shoda, in sicer 2. 2. 1918 na Ptuj in 3. 2. v Ormožu. Slovenski gospodar je poročal: »Dva lepa shoda v ptujskem okraju.« Poslanec Brenčič je poročal o delovanju državnega zbora, obsežno govoril o deklaraciji, o postopanju okrajnega zastopa ptujskega proti županom. Čez 1000 podpisov so zborovalci pokazali javno z velikim veseljem. »Zgago je prišel delat Linhart, tajnik okr. zastopa in par štajercijancev, katerim pa se ni posrečilo, da bi dosegli kakšen uspeh, čeprav je Ornig poslal uradnega vodjo Günterja s policaji in 12 vojaki«, piše v poročilu. »Ta shod je pokazal Ptujčanom, da se naše ljudstvo ne da več komandirati od raznih nemškutarških privandrancev in da je 99% ljudstva iz okraja za našo deklaracijo, za katero se povsod pridno pobirajo podpisi. Besedo je dobil tudi Linhart, ki pa so ga zborovalci hitro potegnili z odra,« končuje poročilo Slovenski gospodar.⁸² Zborovanju v Ormožu je predsedoval Tomaž Korpar iz Oslušovec, prisotna pa sta bila poslanec Brenčič in komisar dr. Schrei. Brenčič je govoril o politiki Jugoslovanskega kluba, deklaraciji. Slovenski gospodar poroča: »Ob koncu govora je nad 300 ljudi broječa množica na poziv poslanca zaklicala trikratni živio presvitemlu cesarju in cesarici.« Na shodu so se izrekli za deklaracijo in dali zaupnico Jugoslovanskemu klubu.⁸³

24. 3. 1918 je bil shod v Št. Janžu na Dravskem polju. Zbralo se je 500 ljudi, ki so enoglasno sprejeli resolucijo za deklaracijo.⁸⁴ V aprilu je bil shod pri Sv. Urbanu pri Ptuj. Zbralo se je 200 zborovalcev, sprejeli so resolucijo, v kateri so protestirali proti rekviriranju žita, krme, slame, proti vinskemu davku, izrazili pa navdušenje nad deklaracijo.⁸⁵

Politični okraj Brežice

Sodni okraj	Kraj	Kdo pošilja	Število podpisov			Datum				
			ženske	moški	skupaj					
KOZJE	Dobje Kozje	občinski odbor	133	8	24	3. 2. 1918	A			
		duhovniki				25. 4. 1918				
	občinski zastop	20. 12. 1917								
	okrajni zastop	18. 12. 1917								
	zborovalci na									
	gospod. shodu	30. 12. 1917								
	učiteljstvo	20. 11. 1917								
	občina	28. 2. 1918			A					
	Bučje	občinski zastop			9. 6. 1919	A				
	Gorjane	občinski odbor			5. 2. 1918					
	Podsreda	občinski odbor			3. 3. 1918					
	Koprivnica	žene in dekleta			171	141		171	6. 1. 1918	A
	Križe	občinski zastop							1. 12. 1917	A
	Lastnič	občinski urad							15. 2. 1918	A
Loka	občinski urad				12. 2. 1918					
Pilštajn	občinski zastop				29. 6. 1918					
Prevorje	občinski odbor	171		171	22. 4. 1918					
Prsečno	občinski odbor				18. 1. 1918					
Sv. Peter pod Sv. gor.	odbor občine				1. 12. 1918					
	žene in dekleta	590		590	1. 12. 1917					
Sv. Vid pri Planini	občinski odbor	99		99	14. 1. 1918	A				
	žene in dekleta				2. 12. 1917	A				
Sedlarjevo Sopote	odbor občine				15. 1. 1918					
	občinski odbor	112		112	13. 1. 1918					
Imeno	žene in dekleta				6. 12. 1917					
	občinski odbor	94		94	5. 4. 1918					
	žene in dekleta				30. 3. 1918	A				
		Požarna obramba								

⁸⁰ PAM, ADF, kart. I, št. 73.

⁸¹ PAM, ADF, kart. II, št. 308/1–10.

⁸² Slovenski gospodar 52, 1918, 6, 7. 2., str. 1.

⁸³ Slovenski gospodar 52, 1918, 6, 7. 2., str. 4.

⁸⁴ Slovenski gospodar 52, 1918, 13, 28. 3., str. 4.

⁸⁵ Slovenski gospodar 52, 1918, 17, 25. 4., str. 5.

Sodni okraj	Kraj	Kdo pošilja	Število podpisov			Datum					
			ženske	moški	skupaj						
SEVNICA	Virštanj Podčetrtek	občinski zastop županstvo	98		98	14. 6. 1918	A				
		občinski odbor krajni šol. svet žene in dekleta				27. 1. 1918					
	Mrčna sela	Hranilnica in p. kat. sl. izob. dr. Požarna obramba obč. odborniki				11. 11. 1917					
						5. 4. 1918					
						5. 4. 1918					
						28. 2. 1918					
	Anže Armeško Blanca Sevnica	občinski odbor občinski odbor županstvo županstvo								30. 3. 1918	A
		druž. in osebje slov. trg. Luka				4		7	11	27. 2. 1918	A
	Rajhenburg	občinski odbor žene in dekleta				65			65	10. 11. 1917	
		slov. narod. žene				1746			1746	18. 2. 1918	
Zabukovje Senovo Stolovnik Golobinjek Veliki Kamen Reztez	občinski odbor občinski odbor občinski odbor občinski odbor občinski odbor				20. 1. 1918						
					30. 12. 1917	A					
					30. 12. 1917						
					20. 1. 1918						
BREŽICE	Artiče	dekleta in žene moški	357	269	357		A				
					269						
	Bojsno Globoko	občinski odbor občinski odbor žene in dekleta	149		149	5. 2. 1918					
		krajni šol. svet učiteljstvo				2. 2. 1918					
	Kapela Pišece Pleterje	občinski odbor občinski odbor občinski odbor žene in dekleta	312		312	28. 12. 1917					
		podpisani občina				105		74	179	17. 2. 1918	A
	Brežice Zakot	žene in dekleta krajni šol. svet goriški begunci občinski odbor	464	36	464	28. 12. 1917					
		žene in dekleta	45		81	19. 11. 1917					
	Sromlje	žene in dekleta županstvo	117		117	10. 1. 1918					
						27. 1. 1918					
Videm Tesje Stari grad	dekleta in žene dekleta in žene	44		44	27. 1. 1918						
		52		52	20. 1. 1918		A				
Videm Bizeljsko Bizeljska vas Bračna vas Brezovica Drenovec, Žalec Gregovce Orešje Stara vas Zg. in Sp. Sušica Čatež	duhovščina občinski odbor				14. 3. 1918						
	ženske	31		31	13. 1. 1918						
	ženske	88		88							
	ženske	115		115							
	ženske	138		138							
	ženske	47		47							
	ženske	147		147							
	ženske	109		109							
	ženske	188		188							
	žene in dekleta	432		432	14. 2. 1918						

Sodni okraj Kozje je sprejel 21 izjav občinskih odborov in 1935 podpisov. Zanimivo je, da se je izjavljanje za deklaracijo zavleklo precej pozno v pomlad, saj je kar precej izjav iz aprila 1918, tri so iz junija 1918: občinski zastop Buče 9. 6. 1918, ki sem ga že citirala v uvodu kot dokaz, da so izjave še v pozni pomladi vsebovale habsburško klavzulo in celo poudarjale avstrijski okvir, občin-

ski odbor Prevoje 29. 6. 1918 in občinski zastop Virštajn 14. 6. 1918, ki pravi: »V zahtevi po samostojni državi pod okriljem Avstrije in pod vladarstvom presvitle hiše Habsburžanov.«⁸⁶

Odbor občine Sedlarjevo 2. 12. 1917 se izjavlja: »za združenje vseh jugoslovanskih dežel v eno državno skupino pod žezlom naše habsburške rodbine. To je bilo vsem nam iz srca izgovorjeno!«⁸⁷ Občinski odbor Dvorjane se v svoji izjavi zavzema tudi za odpravo vinskega davka.

V sevniškem sodnem okraju je 12 občinskih odborov podprlo deklaracijo, zbranih pa je bilo 1822 podpisov. Največ jih je bilo zbranih v občini Rajhenburg. Zbrali so 1746 podpisov »slovenskih narodnih žena«. V tej občini je bil v aprilu deklaracijski shod. O njem je 18. 4. 1918 poročal Slovenski gospodar, ki pravi, da je bilo zbranih 700 zborovalcev, ki so peli »Hej Slovani«. Govoril je poslanec Benkovič. Izrekli so zaupnico Jugoslovanskemu klubu, sprejeli z navdušenjem resolucijo za Jugoslavijo v smislu znane deklaracije.⁸⁸

Iz sodnega okraja Brežice je 9 občinskih odborov poslalo izjavo. Majniško deklaracijo je podpisalo 3319 ljudi. Pri tem je šteto tudi 81 podpisov goriških beguncev iz Zakota. Izjavila sta se tudi dva krajevna šolska sveta in učiteljstvo iz Globokega, ki v izjavi poziva tudi ostalo narodno čutečo učiteljstvo na Štajerskem, da stori svojo narodno dolžnost in podpiše deklaracijo. Občinski odbor Pišce izjavlja 10. 1. 1918 »v imenu občanov, da želi jugoslovansko avtonomijo pod habsburško dinastijo.«⁸⁹

Ob slovensko-hrvaški meji je bil maja velik slovensko-hrvaški tabor na Bizeljskem. Po poročilu Slovenskega gospodarja je bilo zbranih 6–8000 Slovencev in Hrvatov. Govorili so hrvaški poslanec Živko Petričić, od Slovencev pa dr. Korošec, Jankovič in Benkovič. Zastopnice bizeljskih in brežiških Slovencev so dr. Antonu Korošču izročile 3000 K za gradnjo slovenske šole v Mariboru. S pesmijo »Lepa naša domovina« je bil shod Slovencev, Hrvatov in Srbov zaključen, piše v poročilu.⁹⁰

V političnem okraju Brežice je bilo zbranih 6647 podpisov za deklaracijo.

Politični okraj Slovenj Gradec

Sodni okraj	Kraj	Kdo pošilja	Število podpisov			Datum	
			ženske	moški	skupaj		
MARENBERG	Ribnica + Lehno, Arlice	žene in dekleta podpisani	190		190	26. 11. 1917	A
		Sv. Primož na Muto Vuzenica Vuhred, Ribnica, Janžev vrh Remšnik	94	63	157	1. 3. 1918	
		prebivalci	110	50	160	20. 4. 1918 18. 2. 1918	
ŠOŠTANJ	Sv. Andraž nad Polzelo Sv. Ilj pri Velenju Sv. Florjan pri Šoš. Sv. Janž na Vinski g.	žene in dekleta občinski odbor krajni šol. svet občinski odbor občina podpisani:	289		289	19. 1. 1918 15. 11. 1917 12. 3. 1918 17. 3. 1918 2. 12. 1917	
		Črnova	57	71	128		
		Sv. Janž	46	36	92		
		Pirešica	60	53	113		
		Selo	44	10	54		
		Prelska	54	59	113		
		Lopatnik, Kozjak	24	42	66		
		Lepje	16	19	35		
		Šoštanj	391		391	30. 1. 1918 10. 1. 1918	A
		Šoštanj Okolica Družmirje	okrajni odbor občinski odbor			25. 11. 1917 6. 4. 1918 6. 1. 1918	
Škale	Prost. gasil. dr. občinski odbor podpisani	346	144	490	13. 1. 1918 13. 1. 1918	A	
Topolščica Velenje	občinski odbor Slovenke delav. šal. premok.	408		408	20. 12. 1917 18. 1. 1918 16. 12. 1917		
	Bele Vode pri Šoš.	žene in dekleta	108		108	10. 2. 1918	

⁸⁶ PAM, ADF, kart. II, št. 406.

⁸⁷ PAM, ADF, kart. II, št. 321.

⁸⁸ Slovenski gospodar 52, 1918, 16. 18. 4., str. 5.

⁸⁹ PAM, ADF, kart. II, št. 252.

⁹⁰ Slovenski gospodar 52, 1918, 21. 23. 5., str. 2.

Sodni okraj	Kraj	Kdo pošilja	Število podpisov			Datum	
			ženske	moški	skupaj		
SLOVENJ GRADEC	Sv. Martin ob Paki	občinski urad				12. 11. 1917	
	Zavodnje	žene in dekleta	813		813	12. 11. 1917	
		žene in dekleta	205		205		
	Stari trg	obč. predstojništva				2. 12. 1917	A
		žene in dekleta	206		206	1. 1. 1918	A
		Kat. kmet. bral. d.	20	30	50	24. 2. 1918	
		duhovniki			17	3. 12. 1917	A
	Golovabuka	občinski odbor				5. 4. 1928	
	Legen	občina				2. 12. 1917	A
	Mislinja	občinski odbor				9. 12. 1917	
	Pameče					9. 12. 1917	A
			žene in dekleta	208		208	9. 4. 1918
Sv. Janž pri Dravog.	občinski odbor				13. 1. 1918	A	
Sv. Ilj pod Turjakom	možje in žene	116	113	229	25. 5. 1918		
	Bralno društvo				17. 3. 1918		
Sv. Vid nad Valdekom	občina				28. 11. 1917		
	žene in možje			360	4. 5. 1918		
	krajni šol. svet				10. 3. 1918		
Vrhe	občina				16. 12. 1917		
Slov. Gradec	možje, žene	33	13	46	6. 3. 1918		
	krajni šol. svet				13. 2. 1918		
	občina				10. 12. 1917	A	
Šmartin pri Sl. G.	občinski odbor				26. 12. 1917		
	podpisani	135		135	26. 12. 1917	A	
	podpisani	371	196	567	7. 4. 1918		
Podgorje	podpisani	119	79	198	25. 4. 1918		

V političnem okraju Slovenj Gradec ima izjavljanje občinskih odborov in zbiranje podpisov naslednje karakteristike in zanimivosti: V sodnem okraju Marenberg (danes Radlje) so trije občinski odbori podali izjavo, zbranih pa je bilo 507 podpisov. Prva izjava iz sodnega okraja Radlje, ki jo hrani mariborski arhiv, je z dne 26. 11. 1917, in sicer so to podpisi žena in deklet iz Ribnice, nasloveljni na dr. Korošca z željo za neoviran gospodarski, narodni in prosvetni razvoj pod žezlom Habsburžanov v smislu majniške deklaracije.

Iz šoštanjkega sodnega okraja je ohranjeno v Pokrajinskem arhivu 8 izjav občinskih odborov in pole s 3314 podpisi. Prva izjava je z dne 15. 11. 1917, in sicer občinski odbor Sv. Ilj pri Velenju. Okrajni odbor je 10. 1. 1918 podal izjavo, v kateri izreka zaupanje poslancem in cesarju Karlu: »Ob enem izreka neomajno zaupanje domačemu poslancu dr. Verstovšku, načelniku Jugoslovanskega kluba dr. Korošcu in vsem članom, koji neumorno delujejo za dosego naših pravic ... izreka najtoplejšo zahvalo našemu cesarju Karolu I za prizadevanje v prid vroče željenega, splošnega miru.«⁹¹

Saleška dolina je bila tudi prizorišče množičnega shoda. Zbralo se je po poročilu Slovenskega gospodarja 1500–2000 ljudi. Zbor je otvoril župnik Cizelj, govoril pa je poslanec Karel Verstovšek in povedal, zakaj zahtevamo jugoslovansko preosnovo države, Novo Avstrijo. Nato je predsednik predlagal resolucijo, da se zborovalci zahvalijo presvitemu cesarju Karlu I in sv. Očetu papežu.⁹²

Velik shod je bil napovedan v Družmirju pri Šoštanju za 30. maj ob 4. uri, ko bi naj govoril Karel Verstovšek, vendar je bil prepovedan. Iz Šoštanja so poslali 30 orožnikov in vojaštvo, toda poslanec Verstovšek je kljub temu govoril.⁹³

Devet občinskih zastopov se je v sodnem okraju Slovenj Gradec izreklo za deklaracijo, zbranih pa je bilo 1999 podpisov. Podpisovanje je potekalo še v maju 1918. 25. 5. 1918 je Št. Ilj pod Turjakom sprejel izjavo s 229 podpisi.

Občinski odbor Št. Janž pri Dravogradu je 13. 1. 1918 podal izjavo za novo državo: »pod žezlom slavne habsburške vladarske hiše, ker vidi edino v tem rešitev slovenskega naroda.«⁹⁴ Tu je bil 7. 4. tudi velik deklaracijski shod, katerega se je udeležilo več kot 2000 mož in žena, vendar je okrog 200 Nemcev zmotilo zborovanje. »Nemški razgrajči na shodu v Št. Janžu odbiti«, je poročal Slovenski gospodar.⁹⁵

⁹¹ PAM, ADF, kart. II, št. 371.

⁹² Slovenski gospodar 52, 1918, 13, 28. 3., str. 4.

⁹³ Straža, 3. junij 1918.

⁹⁴ PAM, ADF, kart. I, št. 120.

⁹⁵ Slovenski gospodar 52, 1918, 15, 11. 4., str. 2.

17. marca 1918 je bilo zborovanje v Mislinjski dolini, v Št. Ilju pod Turjakom. Govoril je predsednik župan Roškar. Slovenski gospodar je njegov govor označil takole: »Gospod predsednik govori v navdušenih besedah o cesarju Karlu I in sv. Očetu, ki se najbolj trudita za mir.« Na shodu je govoril tudi poslanec Karel Verstovšek, ki je pojasnil politični položaj in govoril o pomenu deklaracijskega gibanja. Kaplan Toplak je izročil podpise za deklaracijo (1219) iz župnij Št. Ilj in Št. Vid. Zbrali so tudi 1608 K za Tiskovni dom v Mariboru in se izrekli za deklaracijo.⁹⁶

Za deklaracijske izjave iz sodnega okraja Slovenj Gradec lahko rečemo, da skoraj vse poudarjajo Avstrijo in Habsburžane. Občinsko predstojništvo Stari trg pri Slovenj Gradcu, 2. 12. 1917: »Pod žezlom slavnih Habsburžanov naj se razvija in procvita jugoslovanska država, to je geslo nas vseh.«⁹⁷ Žene in dekleta (1. 1. 1918, 206 podpisov) iz tega kraja: »prosimo naše vrle poslance naj zastavijo vse sile za uresničenje dr. Krekove ideje, za samostojnost mile Slovenije pod mogočno vlado ljudomilega cesarja Karola I.«⁹⁷ Duhovniki »izražajo svojemu vladarju neomajno zvestobo«.⁹⁸ Občinski odbor in 135 podpisov prebivalcev Šmartina pri Slovenj Gradcu 26. 12. 1917: »Pod slavno krono habsburške jasne hiše hočemo biti svobodni gospodarji v svoji lastni domači hiši.«⁹⁹

Politični okraj Slovenj Gradec je zbral 5820 podpisov.

Na Štajerskem so nabrali 75.313 podpisov za majniško deklaracijo.¹⁰⁰ To število je dobljeno na osnovi pol s podpisov, ki jih hrani Pokrajinski arhiv Maribor. Koliko je ta fond popoln, ne vem. Zajeti so tudi podpisi goriških beguncev na Štajerskem, ne pa 170 podpisov slovenskih in hrvaških rudarjev iz Fohnsdorfa na Zg. Štajerskem, 75 podpisov slovenskih služkinj iz Gradca, 32 podpisov Slovencev iz Diemlacha pri Brucku ter 17 podpisov vojakov iz Galicije; skupno 294 podpisov. V to število niso zajeti podpisi duhovščine in raznih korporacij.

Kot najbolj zaveden se je pokazal celjski politični okraj, kjer se je več kot 2/3 občin izreklo za deklaracijo in so zbrali več kot 23.000 podpisov. Častno število je pokazal tudi Ptuj, kar je važno, ker je bilo tukaj središče močnega štajercijanstva. Iz ptujskega okraja je tudi veliko poročil, ki govorijo o oviranju podpisne akcije s strani Nemcev. Velik delež občin (okrog 2/3) se je izrekel tudi v okraju Brežice. V mariborskem okraju se je izrekla približno polovica občin, takšen delež pa tudi v okraju Konjice, nekaj več kot polovica občinskih odborov pa se je izrekla v ljutomerskem okraju. V slovenjegraškem okraju je 21 občin dalo podporo deklaraciji, vendar je potrebno ob tem pripomniti, da je bil marenberški okraj z majnimi izjemami popolnoma pod oblastjo nasprotnikov.

Duhovščina je v velikem številu podpisovala. V fondu Pokrajinskega arhiva Maribor so naslednje izjave duhovščine: Celje (20 podpisov), Gomilsko, Gornji Grad, Šmarje pri Jelšah (14), Sladka gora, Laško, Jarenina (13), bogoslovno učiteljsiše v Mariboru, Sv. Lenart (18), Slovenska Bistrica (16), že 29. 11. 1917 Svetinje (13), Nova cerkev, Zavrče, dekanija Dravsko polje (13), Rogatec (10), Kozje (24), Videm in Stari trg.

Izjavo za deklaracijo so dali tudi krajevni šolski sveti Sv. Pavel pri Preboldu, Rečica, Sv. Peter na Medvedovem selu, Turje pri Hrastniku, Moravci, Žice, Sv. Tomaž pri Ormožu, Sv. Lovrenc v Slovenskih goricah, Sv. Rok, Globoko, Zakot, Sv. Ilj pri Velenju, Sv. Vid nad Valdekom, Slovenj Gradec ter učiteljstvo iz Sladke gore in Kozjega in učiteljski zbor Kapela.

Nadaljevanje sledi

⁹⁶ Slovenski gospodar 52, 1918, 13, 28. 3., str. 3.

⁹⁷ PAM, ADF, kart. II, št. 345.

⁹⁸ PAM, ADF, kart. II, št. 346.

⁹⁹ PAM, ADF, kart. II, št. 367.

¹⁰⁰ Ude navaja podatek 72038 (str. 102).

Zusammenfassung

ERKLÄRUNGEN ZUR UNTERSTÜTZUNG DER MAI-DEKLARATION (1. TEIL)

Vlasta Stavbar

Im ersten Teil der Abhandlung analysiert die Verfasserin die Listen mit den Deklarationserklärungen, die sich im Regionalarchiv Maribor im Fond Acta declarationi faventia befinden und die bisher noch nicht systematisch untersucht worden sind. Es gibt davon alles in allen fünf Kartons. In dem vorliegenden ersten Beitrag werden die beiden ersten Kartons bearbeitet, die die Erklärungen von Steiermark enthalten, was quantitativ mehr als die Hälfte der Erklärungen darstellt. Die Erklärungen werden analysiert nach den einzelnen Ortschaften, nach Gerichtsbezirken und nach Gebieten, das Datum der Unterschrift der Erklärung wird erwähnt, ferner wer die Unterschriftensammlung organisiert und eingeleitet hat; die Unterschriften werden nach dem Geschlecht des Unterzeichners aufgegliedert. Es wird auch angeführt, ob die Erklärung die Österreichklausel enthält. Es werden auch einzelne Erklärungstexte zitiert, die sich oftmals in mancherlei unterscheiden. Aus alledem läßt sich der Standpunkt und das Wollen der Bevölkerung herauslesen, die die Erklärungen unterschrieben hat. Es ist ersichtlich, daß die Vorstellung von dem neuen Staat sehr nebulös war, aber jedenfalls nicht so antiösterreichisch, wie bisher herausgestellt wurde.